

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOSOFICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VZTAH ŽÁKŮ PRVNÍHO STUPNĚ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY K DRAMATICKÉ
VÝCHOVĚ

The relationship of primary school pupils
towards drama education.

Vypracovala: Denisa Viktorie Laurynová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Kasíková, CSc.

Praha, 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne 16.5. 2022

Podpis: Denisa Viktorie Laurynová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé práce doc. PhDr. Haně Kasíkové, CSc. za metodické vedení práce, cenné rady, připomínky, trpělivost a vstřícný přístup. Dále děkuji celé své rodině za veškerou podporu a pomoc po celou dobu studia.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o vztahu žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově. Práce je členěna na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část pojednává o samotném pojmu dramatická výchova. Je zde podrobněji popsáno postavení dramatické výchovy ve vzdělávacím systému. Dále je zde také rozebrán vztah žáků na prvním stupni základní školy k dramatické výchově, k estetickým předmětům a také ostatním vyučovacím předmětům. Je zde také zmíněna charakteristika a osobnostní rysy pedagoga a také charakteristika osobnosti žáka. Součástí práce je charakteristika a části lekce dramatické výchovy a charakteristika ostatních estetických předmětů a jsou zde také podrobně rozebrané rozdíly mezi dramatickou výchovou a divadlem.

Praktická část se zabývá samotným vztahem žáků prvního stupně k dramatické výchově. Výzkum je veden formou rozhovorů, které jsou v práci doslovně přepsané a vloženy. Kvůli přehlednosti informací je praktická část doplněná o grafy a podrobnější závěry, které přibližují samotný vztah žáků. Cílem výzkumu je tedy zjistit, jaký vztah mají žáci prvního stupně základní školy k dramatické výchově. Výzkum byl ovlivněn probíhající pandemií, což se promítá nejen na provedení samotného výzkumu, ale také na jeho výsledcích.

Klíčová slova

základní vzdělání, dramatická výchova, vztah žáků k předmětům, divadlo, estetické předměty, osobnost pedagoga, osobnost žáka

Anotation

The bachelor's thesis deals with the relationship of primary school pupils towards drama education. This thesis is divided into the theoretical and the practical part.

The theoretical part deals with the very concept of drama education. The position of the drama education in the educational system is described in more details here. Furthermore, here is also discussed the relationship of primary school pupils towards drama education, towards aesthetic subjects and towards school subjects, too. The characteristic and personality traits of the teacher and pupils are also mentioned here. The part of this thesis is characteristic and parts of drama education's lesson and characteristic other aesthetic subjects and there are also detailed differences between drama education and theater.

The practical part deals with the relationship of primary school pupils towards drama education. The research is conducted in the form of interviews, which are literally rewritten and inserted into the thesis. For the sake of clarity of information the practical part is supplemented by graphs and more detailed conclusions, which bring the pupil's relationship itself closer together. The aim of the research is to find out how primary school pupils relate towards drama education. The research was affected by the ongoing pandemic, which is reflected not only in the conduct of the research itself, but also into its results.

Keywords

primary education, dramatic education, the relationship of pupils to subjects, theater, aesthetic subjects, the personality of teacher, the personality of the pupil

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická východiska	10
1.1 Současné kurikulum základní školy	10
1.2 Zastoupení esteticko-výchovných předmětů v kurikulu základního vzdělávání	12
2 Vymezení dramatické výchovy	15
2.1 Dramatická výchova	15
2.2 Principy, cíle a metody dramatické výchovy	16
3 Stavba a průběh lekce dramatické výchovy	19
4 Osobnost pedagoga dramatické výchovy jako motivace pro žáky prvního stupně základní školy	21
5 Charakteristika osobnosti žáka mladšího školního věku z hlediska osobnostního a sociálního	24
6 Dramatická výchova na prvním stupni základní školy	26
7 Dramatická výchova jako zájmová činnost na prvním stupni základní školy .	29
8 Základní umělecké školy	30
9 Vztah žáků prvního stupně základní školy k estetickým předmětům	31
9.1 Výtvarná výchova	32
9.2 Hudební výchova	33
9.3 Literární výchova	34
9.4 Pohybová výchova	35
9.5 Dramatická výchova	35

10 Shrnutí teoretické části	37
11 Praktická část	38
11.1 Cíl šetření	38
11.2 Výzkumné metody	38
11.3 Sběr a zpracování dat	38
11.4 Výzkumný vzorek	39
11.5 Realizace výzkum	40
11.6 Analýza a interpretace získaných dat	41
11.7 Závěr praktické části	45
12 Diskuse.....	47
12.1 Limity výzkumu	47
12.2 Doporučení na další výzkum	47
Závěr	50
Přílohy	52
Bibliografický výpis – citace	85
Knižní zdroje	88
Internetové zdroje	88

Úvod

Již na základní škole mě dramatická výchova zaujala především svojí nevyhraněností. Navštěvovala jsem v té době dramatický kroužek a chtěla se dramatické výchově více věnovat. Poté mě oslovila na střední škole, kde jsem měla možnost se s dramatickou výchovou setkat v rámci specializace a maturitního oboru. Při studiu na vysoké škole jsem vedla několik zájmových kroužků, především dramatický kroužek, ale také pohybový či hudební kroužek. Poté jsem vedla dramatické kroužky na základních školách. Pracovala jsem často s dětmi ve věku od 6 do 12 let. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla tématu dramatické výchovy na prvním stupni základní školy věnovat podrobněji. Zajímalo mě, jak děti dramatickou výchovu vnímají a jaký k ní mají postoj a vztah.

Bakalářská práce je zaměřená na vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově a je rozdělená na teoretickou a praktickou část. Začátek práce věnuji kurikulu základních škol, esteticko-výchovným předmětům a jejich postavení v současném kurikulu. Následně se zabývám vymezením dramatické výchovy a jejími principy, metodami, cíli, také lekci dramatické výchovy a rozdílností či souvislostí divadla s dramatickou výchovou. Z určitého hlediska je důležité zjistit, jaký vztah žáci prvního stupně mají k divadlu v souvislosti s dramatickou výchovou.

V další části bakalářské práce popisují osobnost pedagoga dramatické výchovy a jeho roli v motivaci žáků prvního stupně základní školy. Zmiňuji zde také důležitost a vliv pedagoga na utváření vztahu žáka k dramatické výchově. Také je v práci charakterizováno období mladšího školního věku, jelikož se v daném období odehrává mnoho výrazných změn v osobnostním a sociálním vývoji jedince, které mohou vztah k dramatické výchově značně ovlivnit.

Následující kapitoly se zaměřují na dramatickou výchovu na základní škole a na dramatickou výchovu jako zájmovou činnost. Je zde podstatné, jakým postavením je dramatická výchova na prvním stupni základní školy, jakou formou je vedena a jaký je rozdíl mezi zájmovými útvary.

V závěru teoretické části se věnuji vztahu žáků prvního stupně základních škol k výchovně-estetickým předmětům.

Zabývám se tím, jak výchovně-estetické předměty souvisejí s dramatickou výchovou a jakou mají odezvu u žáků prvního stupně základní školy. Největší důraz však soustředím na vztah žáků k dramatické výchově.

Následuje shrnutí teoretické části a dále navazuji na část praktickou. Na začátku praktické části zmiňuji cíl vědecké práce a metody výzkumu. Cílem práce je zjistit, jaký vztah mají žáci prvního stupně základní školy k dramatické výchově. Ke stejnému cíli směřuje také výzkumná otázka. Dílčí otázky se zaměřují na představu žáků prvního stupně základní školy o dramatické výchově. Dále se také vztahují k otázce, zdali by dramatická výchova měla být povinný či volitelný vyučovací předmět na prvním stupni základní školy. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovor probíhal on-line formou, vzhledem k přetrvávající pandemii, s žáky prvního stupně základních škol v Praze a Žatci. Cílová skupina zahrnuje žáky ve věku od 6 do 12 let. Výsledky výzkumu jsou pro větší přehlednost vyjádřeny grafy. Získaná data jsou zpracována tématickou analýzou. V závěru praktické části uvádím limity výzkumu a doporučení pro další výzkum.

1 Teoretická východiska

1.1 Současné kurikulum základní školy

V souladu s principy kurikulární politiky zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně), ve znění pozdějších předpisů, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních, a to státní a školní. (RVP ZV, 2021, Národní pedagogický institut České republiky).

Podle Národního pedagogického institutu České republiky se rámcové vzdělávací programy zaměřují na východiska klíčových kompetencí, jejich propojení se vzděláváním a užitím v praxi. Určují jistá očekávání v rámci výsledků a splněných cílů. Jsou navrženy pro celoživotní funkci a podporují autonomii škol. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vychází z rámcového programu pro předškolní vzdělávání. Cíle pro vzdělávání na základní škole zahrnují jisté strategie přivýuce žáků, motivaci, osvojení logických souvislostí, rozvoj kreativního myšlení, všestrannou komunikaci, spolupráci, respekt, vedení k zodpovědnosti žáků, emoční vnímavost vůči ostatním, pozitivní postoj ke kulturním hodnotám, přípravu žáků na profesní orientaci při volbě následujícího studia a přehled v digitálních technologiích. Pojetí rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání na prvním stupni se zaměřuje na poznávání, respektování, rozvíjení zájmů, potřeb a motivaci k dalšímu vzdělávání. Na druhém stupni jsou žáci vedeni více k samostatnosti, zodpovědnosti, respektování společenských práv a ke kultivaci vztahů.

Mezi vzdělávací oblasti rámcového programu pro základní vzdělávání patří: jazyk a jazyková komunikace (český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk), matematika a její aplikace, informatika, člověk a jeho svět, člověk a společnost (dějepis, výchova k občanství), člověk a příroda (přírodopis, zeměpis, fyzika, chemie), umění a kultura (výtvarná výchova, hudební výchova), člověk a zdraví (výchova ke zdraví, tělesná výchova), člověk a svět práce. Dále jsou doplněny vzdělávací oblasti

(dramatická výchova, etická výchova, filmová/audiovizuální výchova, taneční a pohybová výchova). Dané oblasti nejsou povinné v rámci školní docházky, jsou pouze rozšiřující pro dílčí výstupy. Poslední částí vzdělávacích oblastí jsou průřezová témata (osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova). Průřezová témata musí být povinnou součástí základní školy. Pro žáky na základní škole není nutné poskytnout všechna průřezová témata v každém ročníku, témata jsou zařazena do celé povinné školní docházky, především v podobě projektů či seminářů. Podněcují žáky v individuálním životě, ve spolupráci s ostatními a v hodnotových postojích. Příkladem je postoj k druhým lidem nebo postoj k sobě samému. Žáci jsou vedeni především k pozitivnímu vnímání sebe a druhých a k respektu rozdílných názorů určitých typů lidí.

1.2 Zastoupení esteticko-výchovných předmětů v kurikuluzákladníhovzdělávání

Umělecká výchova se zúžila na výchovu výtvarnou, hudební. Mnozí pedagogové poznali edukační potenciál metod dramatické výchovy, tedy možnosti jejich využití mimo předmět samotný, a to nejen jako prostředků zpestření výuky, ale také jako prostředků usnadňujících a zkvalitňujících učení žáků. (MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ, 2008, s. 7.).

V rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání jsou esteticko-výchovné předměty uvedené v oblasti umění a kultura, ve které najdeme hudební a výtvarnou výchovu. Vzdělávací oblast bere zřetel na proces, duchovní hodnoty, historii a kulturu jako společenský celek.

Vzdělávací oblast - umění a kultura - umožňuje žákům jiné, než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu; kulturu jako procesy i výsledky duchovní činnosti umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddelitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce). (RVP ZV, 2021, Národní pedagogický institut České republiky).

Vzdělávání v umělecké a kulturní oblasti lze podle rámcového vzdělávacího programu rozšířit o dramatickou výchovu formou samostatného vyučovacího předmětu, projektu nebo kurzu. Na prvním stupni základní školy se žáci učí základní poznatky v rámci umění, tzn., učí se základy tvorby, sebevyjádření a také interpretaci různých uměleckých děl. Na druhém stupni základní školy klade umělecká a kulturní oblast důraz na chápání souvislostí ve společenském kontextu. Žáci mají tak možnost více porozumět umělecké a historické tvorbě, uvažovat o souvislostech kultury a umění, zajímat se o společná témata, která žáci mohou zpracovat v samostatných projektech.

Hudební výchova, jako jeden z esteticko-výchovných předmětů, žáky směřuje k hudebnímu porozumění, reflexi, hudebně-pohybové činnosti, hudebnosti a sluchové dovednosti. Hudební obor vede žáka ke komplexnosti a propojuje umění a kulturu s

dalšími obory. Také učí žáka přemýšlet v souvislostech interpretace a jeho individuálního působení. Žák tak může uplatnit své hlasové nadání.

Výtvarná výchova, jako další esteticko-výchovný předmět, umožňuje žákovi rozvíjet vizuální představivost, myšlenky, fantazii, realitu a tvorbu. Daný obor se opírá o pocity a prožitky žáků a umožní jim zcela odlišnou formu komunikace prostřednictvím znaků. Podstatnou roli představuje subjektivita, která je ve vztahu k žákům a výtvarné výchově vnímána jako vývojový posun jedince. Z tvorby žáků lze rozpoznat psychologické charakteristiky, mezi které patří motivace, soustředění, vývoj žáka po stránce psychologické, zájmy a emoce žáka, atd.

Mezi esteticko-výchovné obory patří také filmová a audiovizuální výchova a je v rámcovém vzdělávacím programu zařazena s cílem naučit žáky přemýšlet o audiovizuálních dílech tvořivě, hodnotně a reproduktivně. Žáci také rozvíjí čtenářskou gramotnost.

Taneční a pohybová výchova vychází z přirozeného pohybu, tance, poznávání těla a svého místa, orientace v prostoru, rozvoje inteligence a podpory sociálních vztahů. Skrze pohyb mohou žáci komunikovat nonverbálně a rozvíjet vztahy s ostatními žáky.

Jako jeden z posledních esteticko-výchovných oborů je také literární výchova, která je součástí oboru český jazyk a literatura. Očekávané výstupy literární výchovy pro žáky prvního stupně základní školy jsou zaměřené na přednes, vyjádření pocitů, orientaci v literárních žánrech, tvořivost, reprodukci literárního textu a literární pojmy.

Oblast doplňujících vzdělávacích oborů je v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání uvedena jako rozšiřující obor, který je volitelný či povinně volitelný pro určité žáky nebo pro všechny žáky. Rozšiřující oblast je pouze doplňující v souvislosti se školním vzdělávacím programem a jeho osnovami.

Očekávané výstupy uvedené v doplňujících vzdělávacích oborech nestanovují závaznou úroveň a jsou pouze doporučené pro formulování výstupů v učebních osnovách v ŠVP. Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření není v RVP ZV proto stanovena. (RVP ZV, 2021, Národní pedagogický institut České republiky).

Dramatická výchova je vedena v kurikulu jako rozšíření umělecké a kulturní oblasti v rozšířeném oboru. Výstupy v rámci oboru dramatické výchovy se dělí do dvou období. První období (první stupeň základní školy) zahrnuje základní poznatky,

zkušenosti a dovednosti v dramatické výchově (správné držení těla, vhodné užívání hlasu, rozlišení reality a fantazie, práci ve skupinách, atd.). Druhé období v práci nezmiňuji, jelikož se zabývám tématem vztahu žáků prvního stupně k dramatické výchově.

Na 1. Stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění, ale také umění dramatického a literárního. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředky pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat. (RVP ZV, 2021, Národní pedagogický institut České republiky). Do této kapitoly také okrajově spadají esteticko-výchovné prostředky, které mají nezastupitelnou roli v esteticko-výchovných předmětech. Patří sem vliv školního prostředí na žáky – barva místnosti, květiny, výzdoba tříd, nástěnky a jiné. Všechny tyto uvedené prostředky na žáka působí a ovlivňují jeho pobyt ve škole. Neméně důležitou oblastí jsou také návštěvy divadel, akcí, kin, exkurzí a zájmových kroužků. Všechny tyto zmíněné prostředky ovlivňují vztah dětí ke kultuře, kulturním hodnotám a estetickému myšlení. Důležitými faktory jsou také mimo estetické prostředky. Žáci prostřednictvím postojů, prožívání a vztahů k estetickému prostředí získávají zkušenosti a dovednosti ovlivňující estetické vnímání.

2 Vymezení dramatické výchovy

V této kapitole bude blíže popsána dramatická výchova, její principy, cíle a metody.

2.1 Dramatická výchova

Dramatická výchova je zkušenostní učení, učení jednáním, osobním poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujícím aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Účastník v tomto procesu zkoumá vztahy mezi lidmi, situace, jednání i vnitřní život lidí, reálných i smyšlených. Dramatická výchova je založena na spojení divadla a pedagogiky. Čerpá ovšem i z psychologie, především z psychologie osobnosti a psychologie sociální. (MACHKOVÁ, Eva, 2017, s. 11.)

Předmětem dramatické výchovy jsou mezilidské vztahy, jednání a hra, díky čemuž je možné fiktivně reagovat na aktuální situaci. Žák se takto učí prožitkem a zapojuje emoce. Dramatická výchova, stejně tak jako pedagogický proces, závisí na lidských kontaktech, které ji ovlivňují, skupině jedinců a jejich působení na jednotlivce, prostředí, atd. Žák se také formuje prostřednictvím sebeuvědomění, sebepoznání a sebevýchovou.

Podle Marie Pavlovské je dramatická výchova založena na zkušenosti ze hry, hledání nového řešení, fiktivní situaci a na jednání. Díky dramatické výchově mohou lidé pochopit určité situace, jejich příčiny a následky, a poté daným situacím lépe čelit. „Je to systém osobnostně sociálního učení, tedy systém, v němž se navozují specifické situace, jejichž prostřednictvím se ožívují procesy socializace, které v tomto případě nejsou „životně náročnými“ procesy, ale procesy naplánovanými učitelem.“ (PAVLOVSKÁ, Marie., 1998, s. 3.)

Eva Svobodová a Hana Švejdová označují dramatickou výchovu za proces, který obsahuje postoje jednotlivých účastníků, prožitek zúčastněných a rozvoj tvořivosti. Dále také rozvíjí intelekt, empatii či samostatnost. Dramatická výchova je svébytný, výchovně-vzdělávací proces. Jeho odlišnost od jiných forem vzdělávání je způsobena především užitím divadelních prostředků a vysokým stupněm aktivity účastníků. (SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ, 2011, s. 9.)

V této kapitole jsou zmíněny pouze některé definice dramatické výchovy, které s daným tématem souvisí. Jejich množství je ve skutečnosti více rozsáhlé a není tak možné v rámci jedné práce všechny přiblížit.

2.2 Principy, cíle a metody dramatické výchovy

Hlavními principy dramatické výchovy, které tvoří její identitu, jsou jednak principy specifické právě pro dramatickou výchovu, jednak principy shodné s dalšími předměty a obory vzdělávání. Rozlišování těchto dvou skupin principů má praktický význam pro rozlišení aktivit dramatických od jiných typů a druhů výchovy prožitkové, tvořivé, kooperativní, osobnostně sociální, atd. (MACHKOVÁ, Eva, 2017, s. 11.).

Nyní specifikujme principy dramatické výchovy. Prvním vybraným principem je hra v roli. Vstup do role je založený na osobních zkušenostech, jednání v mezilidských vztazích, temperamentu a charakteru dané osoby. Role jsou součástí naší každodenní reality, jsou to formy naší existence, v nichž určitým způsobem prožíváme, myslíme, jednáme. V těchto rolích se prezentujeme, nabízíme se svému okolí i sami sobě jako určité originály. Informace, které vysíláme, mají podobu autentického chování a jednání. Přirozeně jím označujeme své pocity, autenticky vyjadřujeme atd. (VALENTA, Josef, 1995, s. 16.) Druhým vybraným principem je fikce, hra „jako“ „jakoby“, „kdyby“. Na rozdíl od principu hry v roli se fikce tvoří tím, že si člověk tvoří nereálný svět, který zahrnuje osoby, prostředí a jiné nereálné věci. Vytváří si fiktivní vztahy a situace. Fikci lze vyznačit také jako „symbolické jednání“. Třetím principem je psychosomatická jednota člověka, která je charakterizována jako soulad těla a vnitřní osobnosti. Čtvrtým principem je improvizace, kde se člověk učí jednat bez přípravy.

Člověku není známá situace ani text a vše záleží na jeho rychlosti myšlení, fantazii a zkušenostech, které jsou dané situaci blízké. Improvizace je také důležitá z hlediska normálního života, a to z toho důvodu, že se člověk denně nachází v situacích, které nelze dopředu předvídat, jsou pro něj nové, a tudíž se s nimi musí rychle vypořádat. Pátým principem je tvořivost. Tvořivost neboli kreativita, souvisí s inteligencí člověka a je charakterizována jako schopnost a činnost, která vede k vytvoření celého díla. Šestým principem je prožívání. Prožívání je obrazem lidské psychiky. Navenek se projevuje jako obraz individuálního vnitřního života člověka a je

charakterizováno jako subjektivní a neopakovatelný projev. Dalším principem je zkušenost, která patří k principům, které tvoří základ dramatické výchovy a souvisí také s jejím uplatňováním ve výchově a vzdělání. Posledním zvoleným principem dramatické výchovy je partnerství, ve kterém spolu souvisí některé aspekty, a to hlavně kooperace, komunikace, empatie a tolerance. Tvoří část sociálního klimatu a atmosféry, které souvisí s průběhem výchovy a také úzce souvisí s obsahem, který je v rámci tohoto předmětu předáván žákům.

Cíl je to, na co se chceme soustředit přednostně, co je v daném období hlavní, nejdůležitější. Prakticky všechny metody i obsahy v dramatické výchově jsou schopny rozvíjet celou řadu funkcí, vlastností, schopností. (MACHKOVÁ, Eva, 2007, s. 38.). V rámci časového hlediska dělíme cíle podle Machkové na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Krátkodobý cíl je určený pro danou lekci nebo hodinu. Jde například o tvorbu etudy, uplatnění kooperace ve skupině, společné řešení problému, umět přijímat fiktivní prostředí. Střednědobé cíle se odehrávají v řádu několika měsíců. Lze uvést cíl, jehož smysl spočívá v vytvoření vztahů a vazeb uvnitř skupiny. Na druhé straně cíle dlouhodobé se zaměřují na rok a více let, například osvojit si schopnost výrazu pohybem, rozvíjet tvořivost a fantazii nebo prohlubovat sociální citění a toleranci.

Ve formulaci cíle realizujeme koncepci (pojetí) práce v dané škole či instituci, u určitého učitele nebo skupiny učitelů. Vyjadřuje, proč vůbec dramatickou výchovu dělat, proč ji považovat za užitečnou a účinnou, za prospěšnou pro skupinu dětí, mládeže či kohokoliv jiného, jak je lze jejím uplatňováním ovlivnit a změnit. (MACHKOVÁ, Eva, 2007, s. 34.).

Dramatická výchova vychází ze tří oblastí cílů. V první řadě se jedná o oblast dramatickou. Do této skupiny patří dovednosti a vědomosti získané v rámci dramatické výchovy (hra v roli, výrazové prostředky, dramaturgie, historie a teorie). Druhá oblast zahrnuje sociální aspekty (struktura skupiny, vztahy ve skupině, kooperace, poznávání života). Poslední oblast se vyznačuje osobnostními faktory (pozornost, vnímání, myšlení, komunikace, inteligence, tvořivost, motivace, zájmy, postoje a hodnoty).

Metoda ve výchově a vzdělávání znamená záměrné uspořádání činností učitele a žáků, směřující k naplnění pedagogických cílů. (MACHKOVÁ, Eva, 2017, s. 62.). Hlavní metody dramatické výchovy jsou: hra v roli a fikce, improvizace, pohyb a pantomima, dialog (probíhá mezi minimálně dvěma účastníky, vzniká spontánně a

vzniká jako reakce na jednání partnera, při čemž jeho nedílnou součástí je naslouchání), hra, dramatická situace a cvičení (rozdíl mezi hrou a cvičením je ten, že cvičení je krátkodobá záležitost a v určitém momentě splní svůj cíl; hra je naproti tomu komplexnější a sleduje více cílů najednou). Modely improvizací jsou další metody, které zahrnují několik dalších metod. Patří sem rytmický pohyb, který je založen na opakování synchronních pohybů a pantomima, která je založená na vyjádření pohybem a gestikulací.

Tento typ společné činnosti, zejména simultánní (tj. všichni dělají totéž souběžně), zbavuje hráče zábran, nevede k sebepozorování. Umožňuje hráči, aby si jakoby v soukromí a bez vnějšího tlaku vyvolal potřebné představy, dobudoval si je do náročnějšího tvaru a postupně je v klidu obohacoval. (MACHKOVÁ, Eva, 2017, s. 73.).

Jednou z dalších metod je narativní pantomima, kde vyučující interaguje se žáky tak, že předčítá připravený text a žáci na základě textu vykonávají určitou činnost. Hromadná improvizace je metoda, při níž je zúčastněným známé prostředí, ve kterém se situace bude odehrávat. Žáci se stylizují do rolí a dochází k rozvinutí zápletky celé situace. Metody skupinové improvizace můžeme rozdělit na etudy, hry ve dvojicích, trojicích, malých skupinkách nebo sólově. Vzhledem k množství metod v dramatické výchově jsou v této práci uvedené jen ty nejdůležitější.

3 Stavba a průběh lekce dramatické výchovy

Vzhledem k mému tématu práce (Vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově) je daná kapitola podstatná, jelikož někteří žáci mají jiný vztah k jednotlivým částem lekce výchovy.

Stavba a průběh hodiny závisí na cíli, metodách, na skupině a látce a v některých případech i na prostoru, resp. na střídání prostorů během aktivity. Nicméně existují určité stabilní součásti lekce nebo součásti často se vyskytující. (MACHKOVÁ, Eva, 2017, s. 102.)

Lekce dramatické výchovy se skládá z určitých částí, které by měly v každé lekci být. Podle Machkové se jedná o aktivaci, soustředění, hlavní část, soustředění a reflexi. Při aktivaci se děti rozejdou - může jít o různé typy honiček, aktivit zaměřených na odreagování či pohybové hry. Při soustředění pedagog do lekce zapojuje činnosti, které děti zklidní a nasměrují jejich pozornost k hlavní části. Mohou to být opět pohybové hry, aktivity zaměřené na postřeh a soustředění, atd. Jako příklad zde uvedu zrcadlení. Děti opakují pohyb podle jiného dítěte a naopak. Další částí lekce je hlavní část. Pedagog by měl mít již předem připravené téma, cíle a metody, které v lekci využije. Hlavní část může být například nácvik scénky. V lekci následuje opětovné soustředění. Poslední část je reflexe a relaxace. Při relaxaci děti mohou relaxovat aktivně (kreslení, čtení, klidové činnosti) nebo pasivně (poslech hudby či příběhu). Pedagog relaxaci při vyprávění příběhu vede tak, aby děti měly možnost si odpočinout a přejít k dalším činnostem. Reflexe může zahrnovat diskusi, hodnocení lekce a řešení případných problémů či nedorozumění. Pedagog reflexi může pojmout jako rozhovor a ptát se dětí v roli reportéra na různé otázky. Také se dá využít proxemická škála (emoční škála), kdenapříklad – děti vyskočí, pokud se jim lekce líbila, a nebo si lehnou na zem, pokud je lekce nezaujala. Pedagog tak má možnost zjistit nedostatky, které je nutné změnit. Vždy záleží na věku dětí, následně se podle toho volí dané aktivity.

Zcela jiný průběh lekce bude mít první lekce nebo naopak poslední. Jestliže děti pedagog nezná, je nutné se nejdříve seznámit a ukázat dětem, co je v dramatické výchově čeká. Naopak v poslední lekci si děti vybírají, jaké aktivity budou dělat. Většinou si děti volí ty, které je nejvíce oslovily.

U lekcí dramatické výchovy záleží vždy na tématu, počtu dětí, složení skupiny a věku dětí. Dále se stanoví cíle, metody a principy. Také je podstatné, aby si pedagog připravil předem potřebné pomůcky, materiál, rekvizity, apod. Často se děje, že se lekce nedokončí nebo se stihne dříve, než bylo v plánu, případně jsou děti některou aktivitou více zaujaty. Je proto dobré, aby pedagog uměl pracovat s možnými situacemi, které mohou při lekci nastat. Pokud hodinu vede učitel, jenž třídu dobře zná, dokáže odhadnout reakce žáků. Ví, které vědomosti a dovednosti si již osvojili, na kterých může stavět, a které musí zařadit k pozdějšímu využití. Zná schopnosti žáků projevit se, a tak může zakřiknutějším a ostýchavějším vytvořit podmínky pro vyjádření. Tito žáci mají velmi často silné prožitky, a proto bychom je neměli nechat uzavírat se do sebe. Učitel samozřejmě ví o žácíchživých, kteří potřebují více zaměstnat. (PAVLOVSKÁ, Marie, 1998, s. 9.)

Zcela jiný průběh lekce bude mít první lekce nebo naopak poslední. Jestliže děti pedagog nezná, je nutné se nejdříve seznámit a ukázat dětem, co je v dramatické výchově čeká. Naopak v poslední lekci si děti vybírají, jaké aktivity budou dělat. Většinou si děti volí ty, které je nejvíce oslovily.

4 Osobnost pedagoga dramatické výchovy jak omotivace pro žáky prvního stupně základní školy

Pomineme-li podstatné rysy učitelského povolání, k nimž bezesporu patří pozitivní vztah k dítěti i k vyučovacímu předmětu a profesní schopnosti, jako jsou pedagogický takt, postřeh a sdělnost, pak za základní předpoklad pro úspěšnou výuku dramatické výchovy považujeme tvořivost. Jde zejména o schopnost vnímat věci nové, neotřelé, originálně. Dále o to, umět pohotově reagovat na změnu okolností, nespokojovat se s prvoplánovostí. (BLÁHOVÁ, Krista, 1996, s. 27).

V průběhu mé absolvované praxe jsem měla možnost účastnit se hodin dramatické výchovy a ze získaných zkušeností bypedagogdramatické výchovy měl mít fantazii, představivost, empatii a postřeh. V hodině dramatické výchovy je nutné, aby pedagog reagoval na aktuální situace. Velmi často se mění podmínky nebo nálada jednotlivců či celé skupiny dětí. Pedagog by měl mít pozitivní vztah k divadlu a literatuře, jelikož motivaci pro čtení nebo divadelní prostředí získávají žáci především z přístupu pedagoga. Ohledně jisté orientace v oboru jsou nezbytné základní herecké dovednosti a poznatky v závislosti na divadelním procesu. Záměrem pedagoga dramatické výchovy by měla být snaha zdokonalovat se. V závislosti na lekci dramatické výchovy je dobré, aby využíval sebereflexi a reflexi v rámci lekce. Jestliže mají žáci možnost sdělit své pocity či dojmy ze své práce, cítí se být daleko více motivováni. Tato možnost pak žákům pomáhá se pro dramatickou výchovu více nadchnout a případně vyřešit jisté problémy, které mohou souviset s negativním postojem k celému procesu.

Učitel dramatické výchovy by měl být vybaven specifickými kompetencemi: zvládat plynulý přechod mezi výše uvedenými rovinami (zejména rovinou pedagogickou a herní), umět přijmout rolin ejen na základě jistýchh ereckých dovedností, ale i svědomím jejího uplatnění v edukačním procesu, umět naplánovat dramatickou hru a pracovat s ní s vědomím cílenosti procesu, umět plánovat i jiné herní aktivity, být schopen vstoupit do hry, naplánovat lekci; zároveň však by měl umět improvizovat, vyhodnotit a zhodnotit nečekané v rovině lidské, pedagogické i herní, předpokládat varianty, být schopen dramaturgické a režijní práce, využívat principů

ozvláštnění, uplatnění uměleckých, zejména divadelních kritérií v lekci apod. (MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ, 2008, s. 29.)

Osobnost pedagoga dotvářejí také jeho osobnostní rysy. Pedagog může být extrovertní nebo introvertní. Extrovertní pedagog bude více hovornější a bude dříve jednat než přemýšlet. Na druhé straně introvertní pedagog bude více zaměřen na své pocity a bude nejdříve přemýšlet a pak jednat. Jako další bych chtěla uvést Lewinovu typologii osobnosti pedagoga. Prvním typem pedagoga je autoritativní pedagog. Učitel mnoho rozkazuje, hrozí, trestá, záměrně vyhledává a záporně hodnotí chyby žáka, nerespektuje přání a potřeby dětí, neumožňuje jim projevit samostatnost, tvořivost či iniciativu. Je direktivní, velmi náročný, nepřipouští diskuzi, vyžaduje poslušnost a bezpodmínečné plnění svých požadavků. (HLINOVSKÁ, Krista, 2020, s.1)

Dalším typem pedagoga je nezasahující pedagog. Učitel řídí žákymálo nebo vůbec. Neklade přímé požadavky, ale spíše užívá osobních výzev vůči celé třídě (je třeba, mělo by se). Má často až neopodstatněnou důvěru v žáky. Tento typ učitele bývá vnitřně nejistý, pasivní, ale také takový, který se snaží vyhnout chybám autoritativního typu učitele. Žákům nedává normy a požadavky nezbytné pro formování charakteru, nezajišťuje potřebnou organizaci třídy, takže skupina nedosahuje výsledků, kterých by mohla dosáhnout. (HLINOVSKÁ, Krista, 2020, s.1)

Posledním typem pedagoga je pedagog integrační, který zastává demokratický přístup k žákům. Učitelovo vedení je vyváženo dostatkem kontroly a pevného výchovného působení, ale přitom umožňuje žákům prostor pro iniciativu, samostatnost a tvořivost. Sankce jsou uplatňovány spravedlivě. Integrační styl nejvíce pomáhá rozvíjet osobnost žáka a je optimální pro utváření kolektivu třídy a pro výchovnou práci. (HLINOVSKÁ, Krista, 2020, s.1) Pro dramatickou výchovu je nejméně vyhovující autoritativní typ pedagoga, a to z toho důvodu, že žáci potřebují svobodu, prostor, podporu a do jisté míry volnost, což je pro hodiny dramatické výchovy zásadní.

V rámci typologií osobnosti pedagoga je možné najít mnoho různých informací, a právě z tohoto důvodu se v dané kapitole zaměřuji na osobnost pedagoga se zřetelem na dramatickou výchovu a dále na motivaci žáků prvního stupně základní školy. V dané kapitole se věnuji také motivaci žáků prvního stupně základní školy ve vztahu k osobnosti pedagoga dramatické výchovy. Je důležité zmínit osobnost pedagoga

dramatické výchovy, jelikož vztah k dramatické výchově u žáků prvního stupně základní školy vzniká také na základě vlastností, dovedností a zkušeností, které pedagog může poskytnout. Důležitý vliv na motivaci a vztah žáků k učiteli dramatické výchovy, a následně pak k dramatické výchově samotné, má také to, jak pedagog vypadá.

Oblečení, účes a celkový vzhled pedagoga u žáků podněcuje pozitivní či negativní reakce. Pedagog dramatické výchovy zastává určitou roli. Proto i role pedagoga je ovlivňujícím faktorem ohledně motivace žáků. Role jsou součástí naší každodenní reality, jsou to formy naší existence, v nichž určitým způsobem prožíváme, myslíme a jednáme. V těchto rolích se prezentujeme, nabízíme se svému okolí i sami sobě jako určité originály. Informace, které vysíláme, mají podobu autentického chování a jednání. Přirozeně jim označujeme své pocity, autenticky vyjadřujeme své myšlenky atd. (VALENTA, Josef, 1995, s. 16.)

5 Charakteristika osobnosti žáka mladšího školního věku z hlediska osobnostního a sociálního

Období mladšího školního věku je věkovou periodou přibližně od šestého roku života dítěte po dosažení desátého, resp. jedenáctého roku. Odpovídá tedy období docházky na 1. stupeň naší základní školy. (BLÁHOVÁ, Krista, 1996).

V souvislosti s tématem mé bakalářské práce se zabývám také osobnostními a sociálními charakteristikami žáků mladšího školního věku. V daném období mají žáci odlišné chování, jednání, prožívání a jejich emoce se neustále střídají. Je tedy podstatné se zaměřit na osobnostní a sociální faktory, které mohou ovlivnit vztah žáků k dramatické výchově.

Děti v tomto věku se často řadí do různých sociálních skupin, které se formují na základě společných zájmů či aktivit. V tomto období lze také pozorovat, že se tvoří skupinky dle pohlaví, tzn. dívky tvoří samostatné skupinky a chlapci také. Vrstevníci jsou pro děti důležití, často hrají větší roli než authority. Děti se snaží více realizovat a projevovat svou osobnost, názory a postoje. Toto období je ovlivněno z části také pubertou, kde dochází k formování osobnosti, názorů a děti se snaží více prosadit, projevit se a zaujmout. Toto období se souhrnně nazývá extraverze. V období puberty se také mění postoj žáka k učiteli, a to tak, že nekritický způsob vnímání učitele se mění na kritický.

V daném období se dítě stává žákem a setkává se stále více s různými autoritami, jedná se většinou o učitele a vychovatele, nicméně to mohou být všichni zaměstnanci základní školy. Dítě se učí povinností a určitému režimu. Mění se také míra zodpovědnosti, se kterou se žák musí naučit pracovat, například psaní domácích úkolů. Jestliže žák úkol neodevzdá, musí se potýkat s pocitem selhání. Děti v tomto věku motivuje především potřeba poznávat nové věci a vědět více vědomostí.

Sociální a emoční vývoj v období mladšího školního věku se vyznačuje impulzivností, snadnou ovlivnitelností, proměnlivostí citů a také jejich krátkodobostí. Emoce se velmi častostřídají a nemají tak dlouhý průběh. Děti v daném věku ovlivňují spíše vyššícity, tedy estetické, intelektuální a mravní. City estetické ovlivňují žákův vztah k četbě, hudbě, ilustracím, obrazům, divadlu, atd. Ve výtvarné oblasti dává dítě přednost zobrazení realistickému, barevnému, pestrému, obsahujícímu děj a oživenému aktéry děje – převážně lidmi a zvířaty. V hudbě má v oblibě písničky s výraznou

rytmikou a melodií a veselými texty. V literatuře poutají pozornost příběhy s vnitřní dynamikou, s přehlednou dějovou linií a takové, které vyvolávají citovou odezvu. Postupně se přenáší zájem z oblasti pohádek k dobrodružným příběhům z klukovského nebo holčičího života a vzdálených a tajemných světů. (BLÁHOVÁ, Krista, 1996).

Žáci na prvním stupni základní školy se, stejně tak jako v citové oblasti, mění také v oblasti sociální. Vznikají nové vztahy mezi vrstevníky a dále již zmiňované vztahy k autoritám. Na začátku školní docházky jsou vztahy k autoritám více kladné, později již vzniká u žáků potřeba samostatnosti. V období mladšího školního věku se děti učí přijímat kritiku a nespravedlnost. Je proto žádoucí s dětmi hrát hry různého charakteru a pořádat soutěže. Ve třídních kolektivech se pak utvářejí stálé role. Jde o dominantní postavení některých žáků ve třídě. Jsou to většinou žáci s odolnějšími charakterovými vlastnostmi, ale také žáci psychicky a fyzicky zdatní. Chlapci se začínají odlišovat od děvčat, a to především formou chování. Dívky jsou více pilné a chlapci jsou naopak divocí či hluční.

V rámci osobnostního vývoje žáků prvního stupně základní školy je nutné zmínit, že žijí přítomností a blízkou budoucností. Můžeme to pozorovat v šíři zájmů dítěte. Děti v raném věku mají většinou mnoho zájmů a aktivit. Velmi často je to sport, malování, tanec, keramika, zpěv, dramatický obor / kroužek, počítače atd.

Vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově se odvíjí také od vývoje dětí v období mladšího školního věku. Je možné přihlídnout k tomu, jak děti vnímají vztahy, a jak se vyvíjejí jejich city. Dále je nutné zohlednit potřeby dětí. Mezi potřeby dětí v mladším školním věku řadíme biologické potřeby, potřebu bezpečí, potřebu osobního kontaktu, sociální interakci, iniciativu a adaptaci na školní prostředí. Dítě v mladším školním věku potřebuje setrvávat ve skupině vrstevníků, citovou jistotu, pozitivní hodnocení a podporu sebedůvěry.

6 Dramatická výchova na prvním stupni základní školy

Na 1. stupni základní školy má dramatická výchova, jakožto předmět, dobré podmínky dané věkem dětí. Zejména začíná-li se dramatická výchova vyučovat už od 1. ročníku školní docházky, je možné využít jak přirozené dětské schopnosti vstupovat bez obtíží do symbolické hry, tak faktu vstřícnosti většiny dětí vůči škole a autoritě učitele v této fázi. (MACHKOVÁ, Eva, 2007, s. 199.).

Na prvním stupni základní školy se lze s dramatickou výchovou setkat ve formě povinného či nepovinného předmětu a dále také jako povinně volitelným předmětem. Dramatická výchova se soustředí na osobnostní, divadelní a společenský rozvoj žáků. Je možné dramatickou výchovu pojmut jako metodu ve vyučování. Pedagog zařazuje do výuky dramatické aktivity a tím přibližuje žákům danou látku.

V rámci výuky a výchovy dětí ve věku mladšího školního věku lze dramatickou výchovu využít jako prostředek pro práci s dětmi, které mají specifické vzdělávací potřeby, jako například žáci s dyslexií, žáci s poruchou pozornosti, žáci s různým druhem postižení atd. Zde uvádím pouze několik příkladů specifických poruch učení a znevýhodnění. Těmto žákům může dramatická výchova nabízet podporu a zjednodušit jim tak adaptaci na základní školu.

Žáky dramatická výchova kultivuje, vede k samostatnosti, tvořivosti a svobodě v projevu. Posiluje tak silné stránky dětí a doplňuje morální výchovu, estetickou a uměleckou výchovu a doplňuje je především o praktické činnosti a dramatické dovednosti.

V této kapitole bych ještě ráda zmínila strukturované drama, se kterým se žáci na prvním stupni základní školy mohou setkat. Definice strukturovaného dramatu, stručně řečeno, můžeme říci, že strukturované drama ve své podstatě znamená výuku prostřednictvím zážitků, a to v nové, pro účastníka, dosud neznámé a neprožité situaci. Je jednou z mnoha metod dramatické výchovy, která je zaměřená na poznání určitého tématu pomocí strukturování souvislého příběhu s konkrétními postavami, a to v konkrétních situacích. Při tom využívá široké škály různorodých technik (rozhovor, vyprávění, obrazové hry, improvizace, pohybové hry). (ČÁPOVÁ, 2010, s. 43, 44) Strukturované drama má jasně daný postup. Pedagog má připravené vše předem, nicméně záleží především na samotných dětech, co do lekce přinesou. Žáci se mohou

pokaždé rozhodnout jinak, takže učitel musí mít připraveno více řešení v rámci jednotlivých částí lekce. Učitel je účastník celého procesu a spolupracuje se žáky, tudíž má možnost situace v lekci ovlivňovat. Strukturované drama pracuje s prožitkem, lidským chováním a vztahem ke světu. Velice důležité je zde téma, od kterého se vše odvíjí. Jeho téma může být přímo učební látkou, kterou chce s žáky probírat nebo použije literární předlohu (pohádka, bajka apod.). Lze také pracovat s konkrétními situacemi či problémy přímo ze života. Vhodným zdrojem jsou témata, která souvisejí se sociálními problémy, rizikovým chováním, výchovnými problémy a specifickými poruchami učení. Strukturované drama se skládá z následujících částí: vzbuzení zájmu u žáků, získání důvěry a víra v reálnou situaci, akce, vývoj a hledání příčin či následků a reflexe (porovnání s realitou).

Stejně tak, jako jiné předměty, se i dramatická výchova setkává s překážkami. Na prvním stupni základní školy je většinou několik limitů, které by pedagog měl zvážit. Jedním z příkladů je časový limit. Dramatické lekce, hry, cvičení či aktivity vyžadují poměrně velké množství času a je nutné se na lekce připravit metodicky. Znamená to, že čas, který je věnovaný přípravě dramatických situací, může být pro některé učitele limitující. Dále je nutné, aby pedagog stále uvažoval a promýšlel průběh lekce. Lekci je nutné připravit jak z teoretického hlediska, tak z hlediska praktického.

Dalším limitem, z hlediska dramatické výchovy, může být také prostor. Prostor je velice zásadní prvek pro lekci dramatické výchovy. Většina základních škol nemá divadelní sál ani místnost, která by vyhovovala požadavkům dramatické výchovy. Lekce tedy probíhají veškolních třídách. Prostorové možnosti pro volný pohyb jsou tak velmi omezené. Pedagog musí například přemístit lavice a židle tak, aby vznikl alespoň nějaký prostor.

V některých případech lze využít tělocvičnu, nicméně stále není tento prostor vhodným, protože se v tělocvičně velmi rozléhá zvuk a pro žáky je v rámci dramatické výchovy spíše nevyhovující. Mezi další limity je možné zařadit také stereotypy v dramatické výchově a vhodnost využití metod. Jestliže se učitel na prvním stupni rozhodne zařadit dramatickou výchovu do výuky, je dobré, aby se orientoval v širší nabídce her nebo cvičení. Žáci někdy mnoho aktivit znají. Dramatickou výchovu by učitel neměl kombinovat s některými předměty, například s matematikou. Je samozřejmě možné některé prvky dramatické výchovy aplikovat do ostatních předmětů,

ale vždy s rozvahou. Více se dramatická výchova hodí pro předměty, které se zajímají o vztahy mezi lidmi, o historii nebo o svět. Posledním z limitů při práci s dramatickou výchovou na prvním stupni základní školy je početnost tříd. Školní třídy jsou tvořeny převážně dvaceti až třiceti žáky. Pro dramatickou výchovu je ideální počet žáků patnáct. Práce s početnější skupinou může být pro pedagoga náročnější a méně efektivní. Limity dramatické výchovy při práci pedagoga na prvním stupni základní školy jsou zajisté ještě více obsáhlé, nicméně jsem se rozhodla uvést v této kapitole pouze několik limitů.

Pedagog má možnost v rámci výuky skrze dramatickou výchovu žákům poskytnout více zkušeností, zážitků, aktivních činností a motivace pro daný předmět. Dále poskytuje daleko hlubší náhled do učební látky a zaměřuje se na její souvislosti. Pracuje s postojem žáků k různým tématům a rozvíjí mezi žáky kooperaci, charakterové vlastnosti, dovednosti, znalosti atd. Důležitým bodem v dramatické výchově, ale i v jiném vyučovacím předmětu, je reflexe. Díky reflexi může pedagog zjišťovat komplexní zpětnou vazbu ohledně předání jeho vyučovací látky, vztahů mezi žáky a také řešit případné problémy. Je nutné zmínit, že reflexe je jakási odezva na podnětnost vyučování a pedagog tak může reagovat na neustálé potřeby žáků i výuky. Jakoukoli učební jednotku je přínosné brát jako proces a s určitým postojem k ní také tak přistupovat. Dramatická výchova dále:

- učí žáky zvládat prvky a postupy dramatického umění a s jejich pomocí prozkoumávat a vyjadřovat své city, myšlenky, názory a postoje
- kultivuje, obohacuje a rozvíjí výrazové prostředky sloužící k sociální komunikaci (především řeč a pohyb)
- učí vybírat a tvarovat látku tak, aby přesně a dramaticky účinně sdělovala záměr
- vychovává citlivého a poučného diváka a čtenáře
- pomáhá objevit a případně rozvinout umělecký talent
- (PAVLOVSKÁ, Marie, 1998, s. 5.)

7 Dramatická výchova jako zájmová činnost na prvním stupni základní školy

Zájmová dramatická výchova se odehrává v základních uměleckých školách, souborech a kroužcích. (MACHKOVÁ, Eva, 2007, s. 192.) Veškerá zájmová činnost probíhá dobrovolně. Kroužky a soubory jsou často součástí základních škol, domů mládeže, klubů a dalších volno časových center. Žáci mají ke každému zájmovému útvaru jiný postoj. Vždy záleží, zda-li u nich převládá vnitřní nebo vnější motivace. V průběhu času se zájem a motivace žáků mění. Příkladem je navštěvování dramatického kroužku, které může později přejít v orientaci na profesionálnější podobu zájmů, tedy na základní uměleckou školu. Může se také stát, že dítě z umělecké školy přejde do zájmového kroužku. Rozdíl mezi souborem a kroužkem spočívá v míře soustavnosti práce, pravidelnosti a dlouhodobosti účasti a členství, případně též v důrazu na veřejné vystupování nebo na interní práci. (MACHKOVÁ, Eva, 2007, s. 193.)

Soubor je skupina lidí, která má společné zájmy a cíle. V souboru členové setrvávají dlouhodobě a pravidelně se setkávají. Divadelní soubor se orientuje na nácvik představení a děti jsou zder ozdělené podle věku. Očekává se, že se budou všichni členové účastnit festivalů či divadelních přehlídek. Pro souboryj soupředem vytvořené divadelní scénáře, podle kterých se nacvičuje představení. Divadelní soubory mají oblíbené především děti, které se chtějí ve větší míře věnovat herectví. V návaznosti na mou absolvovanou praxi navštěvují často zájmové kroužky děti, které se s dramatickou výchovou ještě nesetkaly, ale také děti, které jsou více aktivní či tiché. Cílem zájmového kroužkuje, aby děti zaujal a našly si k němu případně vztah. Lektor proto musí aktivity uzpůsobit tak, aby byly podnětné pro všechny děti. Do dramatického kroužku chodí zhruba šest až patnáct dětí. Obliba dramatických kroužků na prvním stupni základní školy je poměrně veliká. Někteří žáci se s dramatickou výchovou ve formě zájmového kroužku setkají poprvé a je zde zcela klíčový první dojem. Určitá část žáků si kroužek vyzkouší a za nějaký čas ho změní, naopak jiní žáci budou dramatický kroužek navštěvovat dlouhodobě. Je zde kontrast mezi motivací, vývojem a preferencemi rodičů.

8 Základní umělecké školy

Umělecké základní školy poskytují žákům možnost se vzdělávat v jednotlivých oborech jako je hudební obor a hudební nauka, výtvarný obor, taneční obor a literárně-dramatický obor.

Vzdělávání na 1. Stupni základního studia je sedmileté a je zaměřeno na rozvíjení individuálních dispozic žáků. Progresivní vzdělávání připravuje žáky především na neprofesionální umělecké aktivity, ale i na vzdělávání ve středních školách uměleckého či pedagogického zaměření a na konzervatořích. (Základní umělecké školy, Národní pedagogický institut České republiky)

Základní umělecké školy mají dané osnovy pro práci s žáky, je tedy nutné, aby žák byl k dramatické výchově plně motivován. Děti, které navštěvují tyto zájmové instituce, většinou mají o daný obor velký zájem a chtějí se mu přednostně věnovat. Žáci na základních uměleckých školách skládají talentové zkoušky. Umělecké školy mohou navštěvovat nejen děti, ale také dospělí lidé. Literárně-dramatický obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje prostřednictvím tvořivých činností (pohybových a mluvních hereckých, slovesných, dramaturgických, hudebních, výtvarných, prací s loutkářskými prostředky atp.) rozvíjet umělecké vlohy žáka směrem k divadelnímu a slovesnému projevu. Stává se tak významným nástrojem rozvoje sociability žáků (schopnosti vnímat druhé, vnímat motivace jejich jednání a prostřednictvím vstupu do rolí řešit různé sociální situace), jejich emocionálního rozvoje a schopnosti sebepoznání a sebekontroly. (Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky)

Ze získaných zkušeností z absolvované praxe na základní škole a základní umělecké škole mají žáci na prvním stupni základní školy k literárně-dramatickému oboru pozitivní vztah. Dramatická výchova v tomto pojetí klade více požadavků na žáky (docházka, prospěch zakončený vysvědčením). Žáky tak osloví především svým obsahem. Některé žáky literárně-dramatický obor zajímá v souvislosti s jejich zájmy, jiní žáci navštěvují základní umělecké školy kvůli požadavkům rodičů, avšak žáci prvního stupně základní školy jsou otevřeni více aktivitám a činnostem, je tedy jejich zájem objevovat či zkoušet nové obory.

9 Vztah žáků prvního stupně základní školy k estetickým předmětům

Estetickou výchovu (podobně jako třeba výchovu dramatickou či globální) můžeme pojmut jako specifický systém výchovného působení, který může být realizován jak v rámci stejno jmenného předmětu, napříč určitým typem předmětů i zcela mimo ně.

Specifikem, kterým se estetická výchova od ostatních systémů odlišuje, její hlavní cíl, jímž je rozvoj a kultivování schopnosti estetického prožitku, a to zejména skrze:

1. objevování podstaty krásy a umění,
2. vzdělávání v kontextech, tématech a vývoji umění,
3. rozvoj vnímání skrze porozumění vnitřním zákonitostem umění a
4. vlastní tvorbu. (BRÜCKNEROVÁ, 2007, s. 4)

Žáky na prvním stupni základní školy ovlivňuje mnoho faktorů, které souvisí s výkonem, motivací, úspěchem či neúspěchem. Jestliže se zaměříme na vyučovací předměty, tak záleží, jaký vztah k nim samotní žáci zaujímají. Každý předmět má své specifické požadavky a jiný obsah. V závislosti na výchovně-estetických předmětech se žáci učí tvořivosti, kreativitě a osobnostnímu růstu. Vztah ke každému vyučovacím předmětu ovlivňuje motivaci.

Výchovně-estetické předměty mají ve školním prostředí větší oblíbenost, než například technické předměty. Především jsou tyto předměty oblíbené z hlediska menší náročnosti a jejich strategie v hodnocení. Estetické předměty jsou hodnocené více objektivně, kdežto například matematika se hodnotí podle daných kritérií. Hodnocení a náročnost tedy také utváří vztah k jednotlivým předmětům. Estetické výchovy jsou celkově vnímané jako méně významné předměty v rámci školní docházky. Z hlediska požadavků není tak velký tlak na výkon. Žáci se díky tomu mohou cítit více uvolněně.

Velkou roli ve vzdělávacím procesu zaujímá jistá míra stresu a stresových situací, se kterými se žáci ve vyučovacích hodinách setkávají. Stres může mít vliv na vztahy k vyučovacím předmětům. Estetické předměty, jako je výtvarná výchova, hudební výchova, literární výchova, jsou více oblíbené u dívek, než u chlapců. Vyplývá to ze zde zmíněné studie, kterou vedly Isabella Pavelková a Alena Škaloudová. Studie nese název Postoje žáků k předmětům jako projev motivanosti a byla vedena na katedře pedagogické a školní psychologie na Pedagogické fakultě univerzity Karlovy v Praze.

(PAVELKOVÁ, ŠKALOUDOVÁ, 2020) Dále mezi vztahové faktory k jednotlivým předmětům lze zařadit potřeby žáků, vliv rodiny, sociální klima ve třídě a předešlé zkušenosti žáků.

9.1 Výtvarná výchova

Výtvarná výchova je vnímána jako nenáročný vyučovací předmět. U dětí prvního stupně základní školy je v souvislosti s ostatními estetickými předměty vnímána jako nejjednodušší předmět, což jsem měla možnost zjistit při výkonu praxe na základní škole. Cílem výtvarné výchovy je vytvořit výtvar, kresbu, dílo, malbu. Žáci mají v rámci předmětu více prostoru a času. Výtvarná výchova u žáků rozvíjí řadu důležitých dovedností a zkušeností, například trpělivost, soustředění, pečlivost, motoriku, atd. I přes to je vnímána jako méně významný předmět na základní škole. Cílem výtvarné výchovy není pouze výtvar, ale také proces. Výtvarná výchova má mezipředmětové vztahy s historií, uměním, literaturou, technickými předměty, médií, přírodopisem a zeměpisem, dále také s hudební výchovou a dramatickou výchovou.

V dané kapitole se chci v souvislosti s praxí ve výuce výtvarné výchovy věnovat zájmu či nezájmu o tento vyučovací předmět. Výtvarná výchova má výhodu v motivaci. O tvoření, kreslení či vyrábění mají žáci zájem především kvůli výtvaru či výkresu. Každý si tak může v rámci tvoření odpočinout a vyniknout. Jestliže má výtvarná výchova motivaci iž v tvorbě, žáky většinou baví. Daný vyučovací předmět není soustředěný na výkon, ale na proces. Setkala jsem se s větší oblibou u dívek, než u chlapců, nicméně není to úplně pravidlem. V zájmu výtvarné výchovy je vybrat taková témata, která žáky momentálně zajímají. Na druhé straně mám také negativní zkušenost s určitou skupinou žáků, kteří si osobně myslí, že v daném předmětu nevykávají.

9.2 Hudební výchova

Hudební výchova je na prvním stupni základní školy nejméně oblíbený výchovně-estetický předmět. Dívky mají k hudební výchově většinou pozitivnější vztah než chlapci. V hodinách hudební výchovy je důležitá spontánnost, pozitivní odezva žáků a aktivita. Hudební výchovu doprovází pohyb. Žáci na prvním stupni mají k hudbě a hudební výchově většinou pozitivní vztah. Významnou roli hraje vnitřní a vnější motivace. Žák se pro hudební výchovu nadchne v případě, že ho ovlivní vnější vlivy. Může to být prostředí, jiné zájmy, vrstevníci, autorita apod. Na druhé straně jsou podstatné také vlivy vnitřní. Jde o nadání žáka, vlohy, hudební sluch nebo například hudební schopnosti. Záleží také na vývoji žáka a zda-li byl k hudbě veden již v rodině. Hudební výchovu, stejně tak jako ostatní výchovně-estetické předměty, lze kombinovat s jinými vyučovacími předměty na základní škole. Lze ji zařadit do výtvarné výchovy jako formu relaxace a uvolnění, dále do prvouky/přírodopisu, kde žáci poznávají tradice. Hudební výchovu lze také propojit s cizími jazyky, českým jazykem a v krajním případě s matematikou. Ve vzdělávání se setkáváme také s muzikoterapií. Žáci, kteří mají specifické vzdělávací potřeby nebo jiné potíže, se mohou díky tomu uvolnit a více koncentrovat na výuku.

Součástí dramatické výchovy je také hudební výchova. V rámci dramatické tvorby se využívá velmi často, například při různých aktivitách, cvičení, etudách. Hudba je většinou součástí samotných představení. Důraz je kladen na rytmus. Žáci volí hudební skladbu ke scénkám nebo naopak mají zakomponovanou hudbu v živé podobě. Vhodné je také využití Orfových nástrojů, tělo jako prostředek rytmu, zvuky, hlas, dechad. Bez hudební složky by dramatická výchova nemohla být úplná. Jde vidět, že žáci se v dramatické výchově neučí jen divadlu, ale celé další škále estetických výchov. Je tak možné u každého jedince rozvíjet to, co mu jde nejlépe. Jestliže některý žák hudební výchovu nemá rád, může se zvolit jiný výchovně-estetický směr v rámci dramatické výchovy. Mnoho jedinců naopak zjistí, že je hudební výchova baví a naplňuje až v samotném procesu představení. (DUŠÁNKOVÁ, 2018)

9.3 Literární výchova

Děti na prvním stupni základní školy se s literaturou setkají především v podobě knih. To, jaký postoj a vztah si ke knihám utvoří, záleží na rodině, vzorech dítěte, autoritách, apod. Důležité je, aby dítě mělo možnost ve svém okolí spatřit někoho, kdo si čte sám pro sebe. Stejně tak je pozitivně motivující návštěva knihovny či tvorba vlastní knihy. Ve škole má dítě možnost v předmětu český jazyk poznat dětsko uliteraturu a ke čtení si vytvořit určitý vztah. V rámci čtení děti rozvíjí představivost, fantazii, slovní zásobu a myšlení.

Předmět český jazyk a literatura je pro žáky na prvním stupni důležitý především pro estetické cítění a globální uvažování. Žák se díky literatuře umí více orientovat ve společnosti, umění a kultuře. Literární výchova rozvíjí komunikaci a slovní zásobu. Žáci mohou tak získat velice podnětné poznatky a hodnoty, dále se rozvíjí emoce, se kterými se žáci učí pracovat. Na prvním stupni základní školy se učí žáci číst a tak je velice důležité, jaký vztah má k literatuře samotný pedagog. Jestliže učitel umí předat nadšení pro literaturu, je pravděpodobné, že žáci si kladný postoj k literární výchově vytvoří také. Literární výchova je propojená s výtvarnou, hudební a dramatickou výchovou.

Dramatická výchova pracuje s různými žánry literatury. Je možné jednotlivé žánry využít jako zdroj pro lekci, projekt, představení atd. Žáci mají možnost se v dramatické výchově stát samotným hrdinou určitých příběhů a zažít si tak děj v plném prožitku. Žák má tak možnost se setkat přímo s fantazií a představa mi příběhů a realizovat se. Žádané jsou také exkurze do knihoven a workshopy. Jedním z významů dramatické výchovy je motivovat žáky ke čtení a literatuře. Je možné pozitivně utvořit vztah k jednotlivým uměleckým dílům skrze kušenost. (SLÁDOVÁ, 2011, Metodický portál RVP)

9.4 Pohybová výchova

Na základní škole je tělesná výchova ve vztahu k ostatním výchovně-estetickým předmětům nejvíce oblíbená. Z hlediska pohlaví je více oblíbená u chlapců. Pro děti mladšího školního věku je pohybová výchova zařazena do tělesné výchovy v rámci povinné školní docházky. Většina žáků na prvním stupni základní školy má k tělesné výchově kladný vztah a na hodiny se těší. Významným motivačním činitelem je pro žáka zásadně rodina. Mezi další faktory, které žáka ovlivňují, patří zdravý životní styl, individuální předpoklady, úspěchy ve sportu, spontánní sportovní aktivity. V tělesné výchově má své místo také taneční výchova, při které si děti mohou nacvičit vlastní taneční sestavy a tvořit jistou formu představení. Propojení hudby, rytmu a improvizace nabízí mnoho možností pro rozvoj žáků, tzn. Podporu jejich nově získaných pohybových dovedností i zkušeností. Tělesná výchova je pro žáky na prvním stupni důležitá z hlediska psychického a fyzického zdraví, sociálních vztahů, potřeby pohybu a prožitku. Tělesná či pohybová výchova může nabídnout žákům podnětější trávení volného času, než například u počítače a televize. Žáky tak vede ke vhodnějším způsobům aktivit. Tělesnou výchovu lze propojit se zeměpisem (vycházky do okolí), s biologií (stavbakostry), matematikou a fyzikou. U tělesné výchovy bývají některé aktivity a činnosti žáky více nebo méně oblíbené. Kladně hodnocené jsou míčové hry a volná aktivita. Cílem tělesné či pohybové výchovy je žáky motivovat k pohybu a fyzické aktivitě. Je proto nezbytné, aby žáci dělali pohybové aktivity s oblibou a měli k nim vnitřní motivaci.

Taneční či pohybová výchova pracuje s pohybem, postojem těla, gesty, obratností, prostorem, výrazem. Divadlo a pohyb vytváří pohybové či taneční vystoupení. V souvislosti s dramatickou výchovou můžeme zařadit například pantomimu, tanec, fyzické divadlo, základy akrobacie. Také gymnastika, jako soutěžní disciplína, obsahuje estetickou složku. Je možné najít mnoho článků o inovaci tělesné výchovy a zařazení cirkusové pedagogiky. Pro žáky tak získá pohyb ve škole zcela jiný význam a motivaci. Při studiu a procházení materiálů k tématu pohybové výchovy mě zaujala publikace Základy cirkusové pedagogiky a to proto, že v ní můžeme najít mnohá cvičení, která můžeme využít v praxi a které mohou ovlivnit postoj žáků prvního stupně základní školy k pohybové výchově a také k výchově dramatické, protože

některá cvičení lze využít a kombinovat v rámci dramatické výchovy. (JARKOVSKÝ, KLUSÁKOVÁ, 2021)

9.5 Dramatická výchova

Vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově se opírá současně o všechny výchovně-estetické předměty, o divadelní prvky, divadlo, umění, osobnostní a sociální rozvoj. Žáci prvního stupně základní školy mají k dramatické výchově a většinou také k estetickým předmětům kladný nebo záporný vztah na základě předešlých zkušeností, vnitřní nebo vnější motivace, svého postoje k divadlu a vystupování, vývoje nebo sociálních skupin. Mnoho žáků dramatická výchova zaujme díky hře, kterou při hodinách využívá. Žáci jsou motiváni a zároveň rozvíjí své sociální dovednosti. Dramatická výchova vychovává jedince skrze fikci, hru a divadlo. Na základních školách má své místo právě kvůli jejím prostředkům a flexibilitě. Obliba či záporný vztah k dramatické výchově pravděpodobně vzniká z nepřesného pojmenování obsahu dramatické výchovy. Jestliže se žáci domnívají, že musí v rámci dramatické výchovy hrát divadlo a vystupovat před publikem, mohou umít rozporuplné pocity. Některý žák se stydí nebo má nízké sebevědomí, rozhodne se tedy zaujímat negativní postoj k divadlu a dramatické výchově. Nicméně je možné se setkat také s opačným příkladem. Žák může mít k dramatické výchově kladný vztah, protože touží hrát divadlo a být slavný. Podstatná informace je seznámit žáky prvního stupně na základní škole s obsahem dramatické výchovy. Je proto dobré dramatickou výchovu zařadit do školní výuky.

Dramatická výchova může mít mnoho podob. Může představovat nácvič divadelního představení, sociální a osobnostní rozvoj, primární prevenci, lze ji využít v souvislosti s multikulturní výchovou, dále ve speciální pedagogice, v zájmovém kroužku, v hodinách na základní škole atd. Lze s ní pracovat v aktuálním momentě a v různých oborech.

(URBÁNKOVÁ, 2011), (DAŇKOVÁ, 2015) Určit vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově je možné převážně z jejich zkušeností a informací. Objektivně je dramatická výchova hodnocena jako oblíbený obor. Na prvním stupni základní školy jsou podmínky pro dramatickou výchovu vhodné zejména díky věku dětí a malému počtu učitelů ve třídách.

10 Shrnutí teoretické části

V této kapitole je shrnuto, k čemu autorka došla díky analyzování teoretických východisek tohoto tématu. Cílem bakalářské práce je analyzovat vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově. Práce se člení na teoretickou a praktickou část, kdy teoretická pojednává o samotném pojmu dramatické výchovy a vztah žáků k ní, ale také k ostatním estetickým předmětům a dalším vyučovacím předmětům. Jsou zde popsány charakteristické znaky osobnosti pedagoga a žáka, zatímco praktická část se zabývá přímo vztahem žáků k dramatické výchově a to prostřednictvím rozhovorů, které budou probíhat se žáky a do bakalářské práce přinesou data, jak velký vliv má pedagog na utváření vztahu žáka nejen k dramatické výchově, ale i k ostatním předmětům. Na provádění výzkumu a na jeho výsledky bude mít vliv také pandemie COVID-19, která právě v České republice probíhá a která značně ovlivnila celé školství. Následující kapitoly se zaměřují na dramatickou výchovu na základní škole a na dramatickou výchovu jako zájmovou činnost. Je zde podstatné, v jakém postavení je dramatická výchova na prvním stupni základní školy, jakou formou je vedena a jaký je rozdíl mezi zájmovými útvary.

Tyto informace bylo nutné shrnout z důvodu přiblížení a pochopení této problematiky a staly se podkladem pro můj výzkum, který detailněji přibližuje vztah žáků prvního stupně základní školy k různým předmětům. V praktické části mé bakalářské práce je jako výzkumná metoda zvolen polostrukturovaný předpřipravený rozhovor, a to zejména proto, že v době zpracovávání bakalářské práce probíhala pandemie onemocnění covid – 19, která mi znemožnila setkat se s dotazovanými žáky osobně. Rozhovor byl tedy veden on-line formou a také množství respondentů muselo být z časových důvodů upraveno.

Získané výsledky jsou přehledně zformulované a doplněné o grafické znázornění, a to zejména pro přehlednost a lepší orientaci.

11 Praktická část

11.1 Cíl šetření

Cílem šetření je zjistit, jaký vztah mají žáci prvního stupně základní školy k dramatické výchově. V praktické části mé bakalářské práce je jako výzkumná metoda zvolen polostrukturovaný rozhovor, a to zejména proto, že v době zpracovávání bakalářské práce probíhala pandemie onemocnění covid – 19, která mi znemožnila setkat se s dotazovanými žáky osobně. Rozhovor byl tedy veden on-line formou a také množství respondentů muselo být z časových důvodů upraveno. Získané výsledky jsou přehledně zformulované a doplněné o grafické znázornění, a to zejména pro přehlednost a lepší orientaci.

Výzkumná otázka : Hlavní výzkumná otázka bakalářské práce je tedy „ Jaký vztah mají žáci prvního stupně základní školy k dramatické výchově? “

Dílčími otázkami jsou : „ Měla by být dramatická výchova povinným či volitelným předmětem na prvním stupni základní školy? „ Jakou představu mají žáci prvního stupně základní školy o dramatické výchově? “

V praktické části také blíže rozebírám cíl mé bakalářské práce, je zde podrobněji popsána výzkumná otázka, následně výzkumná metoda a jsou zde také vloženy otázky, které jsem koncipovala jako základ rozhovoru. Dále jsem také přiblížila a detailněji popsala skupinu respondentů, která se výzkumu účastnila. Zpracované výsledky obohacené o grafy jsou jednotlivě zhodnoceny, a všechny závěry jsou následně shrnuté v závěru praktické části.

11.2 Výzkumné metody

V rámci kvalitatívního výzkumu jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Celkem je v rozhovoru obsaženo šestnáct otázek. Převážně to jsou polootevřené a otevřené otázky, které lze v průběhu rozhovoru více specifikovat. Rozhovor neboli interview se zaměřuje na vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově.

Sběr tedy probíhal formou rozhovoru, na který jsem měla předem připravené a ověřené otázky a po absolvování všech rozhovorů jsem získaná data analyzovala,

uspořádala a vyhodnotila. Tento typ výzkumu jsem zvolila hlavně kvůli probíhající pandemii, která znemožnila osobní konání rozhovorů. Tato metoda byla jednou z nejjednodušších, jak ji vést on-line, nebylo tak třeba hledat klidnou místnost a vhodné prostředí. Dotazovaní žáci si tak mohli pro rozhovor zvolit jim příjemné místo a díky tomu bylo možné vytvořit příjemnou a přijatelnou atmosféru pro průběh rozhovoru.

11.3 Sběr a zpracování dat

Sběr dat proběhl on-line pomocí rozhovorů s dětmi na základní škole, které navštěvují nebo navštěvovaly dramatickou výchovu. Ale také s dětmi, které žádnou předešlou zkušenost s dramatickou výchovou nemají. Tento rozhovor proběhl on-line pomocí aplikace WhatsApp nebo Zoom, kam se obě strany připojily a mohly si v klidu popovídat o dané problematice. Tato forma byla vybrána pro urychlení času a také z důvodu pandemie COVID-19. Výsledky rozhovorů byly přepsány a v této práci vymezeny v oblasti příloh, kde jsou stejně tak grafy, pomocí kterých byly odpovědi dětí vyhodnoceny. Grafy slouží k větší přehlednosti ve výsledcích analýzy a toho, co autorka pomocí rozhovorů zjistila. Následně byla použita metoda tematické analýzy. V rámci této metody byla získaná data okódována a přiřazena k nově vzniklým tématům.

11.4 Výzkumný vzorek

V rámci empirického šetření jsem oslovila žáky na prvním stupni základní školy Parentes a děti z TALENT drama studia v Praze, dále pak žáky ze základní školy v Žatci. Žáci prvního stupně základních škol se účastnili rozhovoru v on-line formě. Věk cílové skupiny se pohybuje v rozmezí od šesti do dvanácti let, období mladšího školního věku. Rozhovoru se účastnili chlapci i dívky.

Tabulka č. 1 – cílová skupina

Počet respondentů	6-8 let	8-10 let	10-12 let	Celkem
Dívky	2	3	1	6
Chlapci	0	1	0	1
Celkem	2	4	1	7

11.5 Realizace výzkum

K realizaci výzkumu jsem zvolila předem připravený rozhovor, který probíhal s mojí sestřenicí, která spadá do věkové kategorie mladší školní věk, konkrétně jedenáct let. Tento postup jsem zvolila proto, abych zjistila, zda děti v tomto věku budou otázkám plně rozumět, a zdali na ně budou umět plnohodnotně odpovědět. S rodiči byl podepsán informovaný souhlas viz. Příloha č. 3.

Na základě výzkumu jsem oslovila paní ředitelku základní školy Parentes, kde jsem vykonávala praxi. S žáky prvního stupně základní školy Parentes, kteří navštěvovali zájmový dramatický kroužek, jsem se spojila pomocí sociálních sítí. Taktéž rozhovor probíhal na sociálních sítích. Následně jsem kontaktovala zákonné zástupce žáků a požádala je o informovaný souhlas ohledně nahrávaného rozhovoru. Výzkum byl schválený paní ředitelkou a také zákonnými zástupci žáků. Rozhovory proběhly v rozmezí od ledna do března roku 2021. Účastnili se ho tři žáci prvního stupně základní školy Parentes. Dále jsem kontaktovala s žádostí o výzkum ředitelku TALENT drama studia a požadovala informované souhlasy od zákonných zástupců dětí. Paní ředitelka s výzkumem souhlasila. Rozhovory opět probíhaly v on-line formě a účastnily se ho tři děti. Proběhl v období od února 2021 do března 2021.

Poslední rozhovor také probíhal on-line a účastnilo se ho jedno dítě. Kontaktovala jsem rodiče žáka, následně s výzkumem souhlasili. Tento rozhovor proběhl s žákem základní školy v Mostě. Probíhal v období od února 2022- března 2022.

Rozhovory (interview) probíhaly zhruba patnáct minut. Některé otázky bylo potřeba vícekrát zopakovat nebo více specifikovat. Písemné souhlasy od zákonných zástupců žáků mám uložené v mém osobním archivu.

11.6 Analýza a interpretace získaných dat

Získané data jsem zpracovala a vyjádřila pomocí grafů – viz příloha č. 2.

K vyjádření výsledků jsem zvolila grafické znázornění, ačkoli se toto znázornění používá spíše u výzkumu kvantitativního. Grafické znázornění jsem zvolila z důvodu větší přehlednosti výsledků a pod jednotlivými grafy jsou také uvedené nově vzniklé kódy, které vyplynuly z rozhovorů.

Pro další zpracování dat jsem využila tématickou analýzu - viz příloha č.5. Tato analýza se skládá ze 6 podbodů, a to :

Seznámení se s daty

V rámci analýzy a interpretace získaných dat jsem využila pro znázornění zkratky, které znázorňují vždy jednotlivé respondenty. Jelikož se rozhovorů účastnili jak dívky, tak chlapci, rozdělila jsem jejich odpovědi podle daného označení (D1, D2, CH1, D4, D5, D6, D7).

Generování počátečních kódů

Z nových kategorií vznikají kódy, které usnadňují orientaci v problému výzkumu a slouží tak ke zjednodušení interpretace výsledků.

Ukázka z rozhovorů

- D1 „*No, napadne mě **divadlo** jako, jinak potom mě napadne, **kostýmy**, protože často se hraje prostě v kostýmech“*
- D2 „***Herectví, city**, nevím asi, no já nevím, jak bych to měla říct jako, prostě city, hraní, no a to je to stejný..“*
- CH1 „*No, bylo by tam **vyrábění**, bylo by tam hodně **dělání scének**, hodně by se tam hrálo s nějakýma rolema, rád bych, aby jsmesi tam hráli s **kostýmama** a mohli i **kreslit**..“*
- D3 „*No, tak **výslovnost, čtení** a takové ty věci, taky nějaká **relaxace a zpěv**..“*
- D4 „*No, asi mě napadne, protože já jsem vůbec nevěděla, když jsem přišla, co to je **dramatická výchova**, takový **drama**, jako když **někdo zlobí**, tak drama, aby takový už nebyl..*

- D5 „*Jaký je to být na tom jevišti, hrát tam příběh nebo zpívat tam..*“
- D6 „*Nějaký jakoby drama, nebo tak..*“

(**nově vzniklé kódy:** divadlo, kostýmy, herectví, city, vyrábění, děláni scének, kostýmy, kreslit, výslovnost, čtení, relaxace a zpěv, drama, někdo zlobí, jeviště, příběh, zpívat)

Žáci prvního stupně základní školy nejčastěji označovali dramatickou výchovu jako divadlo, také jako literární žánr – drama - s ohledem na filmové zpracování žánru ve filmu. Do dramatické výchovy zařadili další aktivity jako je zpěv, kresba, čtení, hraní scének, hraní v kostýmech, hraní na jevišti apod. V neposlední řadě také uvedli city a emoce.

Ukazuje se, že žáci prvního stupně základní školy vnímají dramatickou výchovu spíše jako herectví s ohledem na divadelní scénu. Pouze málo odpovědí od žáků se vztahovalo k osobnostnímu nebo sociálnímu rozvoji.

Hledání témat

V této podkapitole se hledají především nová témata, která by odpovídala vztahu k dramatické výchově. Novými tématy může být například nacvičování představení, zlepšování se ve výslovnosti, prosazování svého názoru apod.

Přezkoumání témat

Následně je nutno tato témata přezkoumat, aby mohlo dojít k jejich potvrzení či vyvrácení.

Definování a pojmenování témat

Na základě rozboru získaných dat vznikla nova témata.

Pojetí dramatické výchovy

Zaměřuje se na to, jak žáci prvního stupně základní školy vnímají dramatickou výchovu a jakou o ní mají představu. Dále také na to, s čím mají žáci dramatickou výchovu spojenou. Jaké asociace je ve spojitosti s dramatickou výchovou napadají. Kategorie pojetí dramatické výchovy je velice důležité, jelikož si na základě ní žáci vytváří vztah k dramatické výchově.

Negativní zkušenosti s dramatickou výchovou

Dané téma se zabývá negativními zkušenostmi s dramatickou výchovou. Negativní zkušenosti v rámci dramatické výchovy mohou oblihnit také vztah k ní. Téma vzniklo v důsledku toho, že mnoho žáků mělo zkušenosti s trémou při veřejném vystupování a s dalšími negativními vlivy dramatické výchovy.

Vztah k dramatické výchově

Téma, které se zaměřuje na vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově je také cílem bakalářské práce. Vznik tématu souvisí tedy s tématem práce. V rámci tématu je hlavním důvodem vznik této kategorie především pro její hlavní cíl pro výzkum.

Vztah k výchovně estetickým předmětům v kontextu dramatické výchovy

Vztah k výchovně estetickým předmětům v souvislosti s dramatickou výchovou se ukazuje jako velice podmětný, jelokož lze tak rozlišit pozitivní či negativní vztah k dramatické výchově. Dále je také možné zjistit, jaké faktory vztah k jednotlivým vyučovacím předmětům přináší a to v rámci konkrétní odlišnosti jednotlivých předmětů.

Význam reflexe v rámci dramatické výchovy

Reflexe v dramatické výchově je velice důležitá právě pro samotný proces nebo cíl v rámci určitého období. Téma, které se vztahuje k reflexi v dramatické výchově zaujímá významou funkci z hlediska zpětné vazby a emocí. Reflexe je součástí dramatické výchovy a má vliv na motivaci a na zlepšení výkonů žáků. V tomto tématu se ukazuje, jak žáci prvního stupně základní školy vnímají reflexi a hodnocení v dramatické výchově.

Dramatické výchova jako povinný nebo volitelný vyučovací předmět na prvním stupni základní školy

Poslední téma se zabývá myšlenkou, že by dramatická výchova byla povinný nebo volitelný vyučovací předmět na první stupni základní školy. Z hlediska pozitivního nebo negativního vztahu k dramatické výchově se daná kategorie zaměřuje na dramatickou výchovu jakožto na povinný nebo na volitelný předmět v povinné školní docházce na prvním stupni základní školy.

Sepsání zprávy

Sepsání zprávy proběhne v následující podkapitole “Shrnutí výsledků tematické analýzy”. Zde se ukáže, že děti mají k dramatické výchově pozitivní vztah, což bylo zjištěno pomocí polostrukturovaných rozhovorů.

Shrnutí výsledků tematické analýzy

Žáci na prvním stupni základní školy mají k dramatické výchově pozitivní vztah a to na základě jejich předešlých zkušeností s dramatickou výchovou, pokroku v osobnostním rozvoji, sociálním rozvoji a herectví. Podstatnou roli hraje osobnost žáka, jelikož na základě odlišností žáků se utváří vztah k zájmům a tedy konkrétně také k dramatické výchově. Negativní vztah k dramatické výchově mají žáci převážně kvůli trémě při vystupování a neoblíbeným tématům v lekcích dramatické výchovy, dále také kvůli strachu z chyby. V porovnání s ostatními vyučovacími předměty je dramatická výchova vnímána jako oblíbená. Dramatická výchova také využívá reflexi a ta se dle výsledků ukazuje jako nezbytná součást lekcí, především kvůli motivaci, pokroku, sociálním vztahům, emocím a hodnocení ve vztahu k dramatické výchově. Většina žáků na prvním stupni základní školy by chtěla mít dramatickou výchovu jako volitelný předmět.

V rámci tematické analýzy vznikly nova témata, která se více přiblížila k cíli výzkumu. Témata více přiblížila faktory, které ovlivňují vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově. Podstatné zjištění je, že vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově

11.7 Závěr praktické části

Dotazovaná skupina respondentů čítala jednoho chlapce a šest dívek. Věkové rozpětí respondentů bylo od šesti do dvanácti let, tedy děti v mladším školním věku.

Rozhovory s respondenty probíhaly vzhledem k situaci online, nebyl zde žádný problém jak po stránce technické, tak i otázky byly pro děti dobře srozumitelné a mohly na ně bez potíží odpovědět. Získané výsledky potvrdily, že děti mají většinou kladný vztah k dramatické výchově, a to zejména proto, že se v rámci dramatické výchovy mohou seberealizovat. Je podpořen také jejich osobní rozvoj, a to zejména díky hodnocení, které může žáky posouvat v jejich cílech a konání. Dramatická výchova jim dává možnost relaxace, mohou v rámci zájmových útvarů hrát pro ně zajímavé hry a některým může dramatická výchova poskytnout uvolnění napětí.

Děti oceňují také hodnocení, které je benevolentnější oproti ostatním vyučovacím předmětům. Důraz je kladen spíše na proces. Vyučovací předměty jako matematika a český jazyk jsou náročnější především kvůli jejich cílům. Výsledky nám také přinesly pohled na negativní stranu vztahu k dramatické výchově, a to tak, že děti často uváděly, že trpí trémou nebo strachem z vystupování na veřejnosti. Výzkum nám také poskytl přehlednější pohled na oblíbenost předmětů na prvním stupni základní školy, kde děti hodnotily jako nejméně oblíbené předměty matematiku, český jazyk, vlastivědu a přírodovědu, naopak mezi oblíbené předměty patří výtvarná výchova. Jednou z oblíbených aktivit v rámci dramatické výchovy jsou pohybové hry, které děti často volily. Na stejné úrovni se také umístily pantomima, scénky, vyprávění příběhu a relaxace.

V otázce, zda by dramatická výchova měla být povinná či volitelná, byly odpovědi vyrovnané a polovina dětí hlasovala pro povinnou dramatickou výchovu na základní škole a polovina pro volitelnou. Důležitým aspektem dramatické výchovy je pro děti také hodnocení, a to jak z pohledu jich samotných, tak také z pohledu učitele. Vidí v tom možnost zlepšení následujících lekcí, ale také vidinu vlastního pokroku a zlepšení.

Vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově se odvíjí především od představy žáků o dramatické výchově, hodnocení, osobnosti pedagoga dramatické výchovy, osobnosti žáků, činností a aktivit v dramatické výchově,

předešlých zkušeností žáků a vztahu vrtevníků k dramatické výchově. Často mají žáci na prvním stupni základní školy představu o dramatické výchově rozdílnou a odlišnou od její skutečné podoby. Například chápou dramatickou výchovu pouze jako vystupování a herectví. Žáci prvního stupně zřídka spojují dramatickou výchovu s osobnostním a sociálním růstem. Jejich osobnostní rozvoj v souvislosti s dramatickou výchovou chápou pouze jako reflexi. Tedy jako hodnocení. Daný úhel pohledu na dramatickou výchovu mají žáci, kteří se s dramatickou výchovou setkali. Žáci, kteří nemají zkušenost s dramatickou výchovou mají zcela jinou představu. Lze uvést, že dramatickou výchovu mají spojenou pouze s herectvím a představením. Z tohoto důvodu je dramatická výchova chápána neúplně. Je třeba se zamyslet, zdali by jistým východiskem pro nedostatečné pochopení dramatické výchovy bylo přínosné zařadit dramatickou výchovu do rámcového vzdělávacího programu jako povinný předmět na prvním stupni základní školy. A to především kvůli jejím cílům v kontextu základního vzdělávání.

11 DISKUSE

11.8 Limity výzkumu

Mezi limity výzkumu lze zařadit pandemii v roce 2021. Rozhovory s respondenty kvůli danému omezení probíhaly on-line formou a tak mohou být data z jednotlivých rozhovorů odlišná či zkreslená. Někteří respondenti měli problémy s připojením na internetovou síť a s dalšími technickými záležitostmi. V souvislosti s pandemickými opatřeními nebylo zcela možné na některé otázky v rozhovorech aktuálně odpovědět, například navštěvuješ často divadla, kina, muzea, galerie či se účastníš jiných kulturních akcí. Kulturní akce byly v době pandemie zrušené či omezené. Z tohoto důvodu se odpovědi respondentů lišily či byly nepřesné. Dále měla na odpovědi v rozhovorech vliv daná pandemická opatření. Rozhovory byly tak ovlivněné emocemi jednotlivých respondentů.

Mezi limity bych také zařadila počet respondentů, který byl nízký, což mohlo také vést ke zkreslení a nepřesnosti výsledků.

11.9 Doporučení na další výzkum

Na základě vypracované rešerše k bakalářské práci jsem zjistila, že se ve shodě s názvem: Vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově, vyskytuje několik podobných prací, které danou problematiku zkoumají. Vědecké práce se zabývají dramatickou k dalším činnostem a příbuzným oborům. Také se zaměřují na význam dramatické výchovy s ohledem na kurikulum a současnost. Práce, které se touto problematikou zabývají, nesou název: Postavení dramatické výchovy v současném vzdělávání (KOČOVÁ, 2014). V této práci byly použity tři výzkumné otázky. K výzkumu byly použity pozorování, rozhovor a dotazníky. Postavení dramatické výchovy zde byl ozhodnoceno tak, že v současném kurikulu se nachází ve třech formách – vyučovací předmět, zájmová činnost a učební metoda. Nejvíce oblíbenou formou vyšla zájmová činnost a nejméně oblíbenou formou vyučovací předmět, který je zařazen ve vzdělávacích plánech školy. Dramatická výchova na prvním stupni základní školy v kontextu kurikulární reformy (JOHNOVÁ, 2011). Další práce, která se zabývá postavením dramatické výchovy v kurikulu základních škol, se nazývá:

Možnosti uplatnění dramatické výchovy ve Školním vzdělávacím program základní školy. (HOLEMÁ, 2012)

Práce, které zkoumají dramatickou výchovu z pohledu základních škol a následně pak prvního stupně základních škol nesou názvy: Myšlení učitelů základních škol o dramatické výchově (ZDRÁHALOVÁ, 2014). K výzkumu byly využity 3 dotazníky pro 3 skupiny a pro 3 výzkumné otázky – Jakým způsobem uvažují učitelé základních škol o dramatické výchově, co všechno si učitelé představují pod pojmem dramatická výchova a z jakého důvodu ředitelé základních škol nezařazují do vzdělávacích plánů předmět dramatická výchova. Výsledky výzkumu ukázaly, že učitelé základních škol uvažují o dramatické výchově jako o předmětu, který vede děti ke vnímání sebe samých, k lepším komunikačním dovednostem, empatii a lepším vztahům. Pod pojmem dramatická výchova si učitelé nejčastěji představují hru v roli, pantomime a improvizaci, dramatizaci extu, živé obrazy. Odpověď na poslední výzkumnou otázku byla taková, že ředitelé nemají dostatečně kvalifikované učitele, časová náročnost dramatické výchovy a u výběru velmi záleží na celkové osobnosti učitele. Mému výzkumu se nejvíce přiblížila první výzkumná otázka této práce – jakým způsobem uvažují učitelé o dramatické výchově, a také výsledky sledávám velmi podobné. V rámci rozhovoru nám vyšlo, že reflexe je pro žáky důležitá a že jim pomáhá v seberozvoji a vyjádření sebe samých.

Setkávání s dramatickou výchovou a divadlem na prvním stupni vybrané základní školy v Plzni (MÜLLEROVÁ, 2021), Význam dramatické výchovy na základních školách (DAŇKOVÁ, 2015). Cílem této práce je zmapovat význam dramatické výchovy pro žáky na základní škole. Mezi nejdůležitější významy patří sociálně-osobnostní rozvoj a sociální citění jedince, dále získávání nových poznatků aktivní formou, rozvoj tvořivosti a kritického myšlení, rozvoj hodnocení a sebehodnocení a odbourání trémy. V mém výzkumu vyšla dramatická výchova jako důležitý factor k osobnostnímu vývoji, dale jsme se výsledky shodli také na tématu tréma, kde v mé práci vyšla jako negativní factor, který ovlivňuje dramatickou výchovu a v této uvedené práci vyšla dramatická výchova jak nástroj na odbourání trémy. Vědecká diplomová práce: Vnímání předmětu dramatická výchova žákovskou a učitelskou veřejností (OPRAVILOVÁ, 2008) se přiblížila nejvíce k tématu a cílům mé bakalářské práce. Cíl je zjistit, jak žáci prvního stupně vnímají dramatickou výchovu.

Další práce, která se přibližuje tématu, a která rozebírá dramatickou výchovu na prvním stupni základní školy, uměleckých školách, v dramatických kroužcích a divadelních souborech, nese název: Uplatnění dramatické výchovy na základních školách a veškolních družinách v region střední Čechy. (RÝGLOVÁ, 2011). K výzkumu byly použity dotazníky na základní škole a byly rozdány mezi učitele a také do školních družin. Cílem výzkumu bylo zjistit uplatnění dramatické výchovy na základních školách a ve školních družinách. Z výsledků vyplývá, že dramatická výchova stojí na okraji vzdělávání a učitelé ji berou jako doplňující prostředek. Překvapující bylo, že dramatickou výchovu mělo zařazeno více škol, než pisatelka předpokládala. Tento výzkum s mou bakalářskou prací úzce souvisí a to z pohledu, zdali by měla být dramatická výchova povinným či volitelným předmětem na základních školách.

Vzhledem k tomu, že není mnoho výzkumů, které by se zaměřovaly na vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově konkrétně, doporučuji další výzkum v souvislosti s danou problematikou.

12 Závěr

V teoretické části mé bakalářské práce jsem podrobněji charakterizovala základní témata, která jsou spojená s dramatickou výchovou. Uvedla jsem zde postavení dramatické výchovy v současném vzdělávacím systému, charakterizovala jsem základní rozdíly mezi divadlem a dramatickou výchovou a v neposlední řadě jsem zde uvedla charakteristiku a osobnostní rysy kantora a žáka. Tyto oblasti jsem v práci uvedla z důvodu celkového tématu, jelikož se domnívám, že osobnosti žáků i pedagogů velmi ovlivňují výsledný vztah k dramatické výchově a k ostatním předmětům. Teoretická část tedy obsahuje základní vysvětlení témat a termínů, ze kterých jsem následně vycházela v praktické části.

Ze získaných dat jasně vyplývá, že vztah žáků prvního stupně základní školy k dramatické výchově je kladný. Děti potřebují ke správnému vývoji prostor a možnost vyjádřit své pocity, emoce a názory. Dramatická výchova se tak může stát prostředím, ve kterém se dítě může projevit a seberealizovat. Tento fakt je podepřen mým výzkumem, ve kterém se tato odpověď objevila. Představa žáků prvního stupně základní školy o dramatické výchově je poněkud nejednoznačná. Žáci spojují dramatickou výchovu s divadlem, herectvím a předváděním. Pouze pár žáků přemýšlí o dramatické výchově jako o osobnostním a sociálním rozvoji. Z výzkumu vyplývá, že děti v mladším školním věku uvažují o dramatické výchově méně komplexně.

Dramatická výchova by měla být povinným předmětem na prvním stupni základní školy. Žáci na prvním stupni mají v rámci výchovně estetických předmětů jako povinný předmět výtvarnou výchovu, hudební výchovu a tělesnou výchovu. Literární výchova je většinou součástí českého jazyka. V povinné školní docházce tak chybí vyučovací předmět, v rámci kterého by se žáci mohli více seberealizovat, osobnostně a sociálně se rozvíjet či se projevit. Na základě toho se domnívám, že by dramatická výchova měla být předmětem povinným, a to z toho důvodu, že by si každý mohl vyzkoušet aktivity realizované v rámci dramatické výchovy a získat k ní vztah nebo svůj postoj k dramatické výchově změnit. V současné době existují alternativní i běžné základní školy, které využívají metody a principy dramatické výchovy v rámci běžných vyučovacích předmětů. Není jich však mnoho, a tudíž by bylo dobré dramatickou výchovu zavést na všech školách jako povinný předmět.

Z výzkumu také vyplývá, že vztah žáků k výchovně-estetickým předmětům je celkově také kladný, nejoblíbenějším předmětem z této kategorie předmětů se stala výtvarná výchova. Žáci také označovali za oblíbenou aktivitu pohybové činnosti, nejméně oblíbeným výchovně-estetickým předmětem pak byla výchova hudební. V hudební výchově je kladen důraz spíše na žáka a jeho výkon, neoblíbená je také teorie, která se v rámci hudební výchovy vyučuje.

Dramatická výchova představuje mimořádné spojení všech výchovně-estetických předmětů, klade důraz také na literární výchovu, v rámci jednotlivých lekcí je více prostoru přiblížit žákům literární díla a literaturu. Dítě má tak jedinečnou možnost vybrat si aktivitu, která ho baví a naplňuje a v rámci té se plně realizovat.

13 Přílohy

Příloha č. 1 - Přepisy rozhovorů

Rozhovor č. 1

0.1.No, docela dobrý, nemusela jsem se moc učit, jen dopoledne..., takže dobrý den

0.2.Jako, na ten dramatický kroužek chodím už od první třídy na naší škole, no a teď ho taky navštěvuji a chtěla bych ho navštěvovat i dál.

1.1 No, napadne mě divadlo jako, jinak potom mě napadne, kostýmy, protože často se hraje prostě v kostýmech, potom mě napadne moje bývalá paní učitelka na dramaťák, protože ta mě ho učila asi čtyři roky.

1.2 No, takže docela mě baví dělat živý obrazy, nebo hrát jakoby pantomimu.

1.3 No, někdy když jsme jakoby hráli divadlo, pro ty rodiče, tak jsem měla trochu trému, ale jinak asi nic.

1.4 Ano, doporučila třeba jedné mojí kamarádce, co tam se mnou chodila, protože jí to docela bavilo, protože ona tam se mnou chodila, myslím od první třídy

2.1. No, docela zajímavá mi přijde výtvarka, protože s naší paní učitelkou tam děláme docela dobrý věci, zajímavé, no a to je asi všechno.

2.2 No, jako, mně nepříjde moc zajímavá matematika, ta mi ani jakoby moc nejde, nemám ji moc ráda.

2.3 No, to by se mi docela líbilo, já bych tam teda jako chodila.

3.1 No, ráda dělám ty živé obrazy, takže jako to soustředění no a taky mám ráda konec, kdy to jakoby hodnotíme.

3.2 No hodně mě baví jakoby nacvičovat představení, to jsme nacvičovali i s minulou učitelkou.

3.3 No, hodně ráda bych někdy vytvářela kulisy nebo bych jako ráda vyprávěla příběh.

4.1 No, dala bych tam asi jako pantomimu, nějakou jako, potom jako proces na to procvičování, a taky bych dala na konec jakoby svou reflexi, že bysme řekli, jak se nám to líbilo.

4.2 No, doporučila bych jako ten dramatický, to je hodně zábava jako, a ještě jako výtvarný, na ten jsem jeden rok taky chodila a to mě celkem bavilo.

4.3 No, dřív, tak jsme hodně chodili do těch galerií. A do divadel chodíme taky jako docela často, ale do kin moc ne, ale jako někdy jo.

4.4 No, docela ano, no pak ten učitel ví, jak se nám to líbilo a může mu to třeba s něčím pomoci, třeba něco lepšího nebo tak.

Rozhovor č. 2

0.1. No, ani ne moc dobrý, protože, se mi líbila aktivita, co jsme dělali za den, ale bolela mě hlava.

0.2. Ano

1.1. Herectví, city, nevím asi, no já nevím, jak bych to měla říct jako, prostě city, hraní, no a to je to stejný.

1.2. No, tak to bylo asi, když jsme měli ty oblečení, kostýmy.

1.3. Jo, no, třeba že, jak máme, třeba se mi nepovedlo něco udělat, nebo jsem zapomněla, co jsme dělali, trému ne.

1.4. Jo, no protože je tam jakože hodně sranda, kdybych měla říct, komu bych to doporučila, tak bych to doporučila svojí spolužačce, protože ona strašně dobře umí udělat emoce, jinak bych to doporučila kvůli tomu, že je to tam zábavný a je tam hodně dobrých věcí.

2.1. Asi, ty jo, já nevím, výtvarka.

2.2 Takže, abychom si řekli všechno, čeština, matika, vlastivěda, přírodověda.

2.3 Bylo by to super, je pravda, že máme jen tři hodiny, a pak se nudíme.

3.1 Etuda, scénka

3.2 Představení, jako mě baví i hry, ale hodně mě baví také představení, když jsme měli ty kostýmy a dělali tu scénku.

3.3 Tak bychom měli kostýmy.

4.1 Tak já bych tam zařadila, tak bych tam dala, jakože sochy, potom bych dala asi nějakou hru, potom bych dala, jakože bychom nacvičovali něco a potom bych dala nakonec třeba pantomimu.

4.2 Jde o to, o jakého spolužáka jde, no tak u jedné spolužačky bych řekla dramatařák, protože je dobrá na emoce, spolužákovi tělocvik, protože mu jde tělocvik, další spolužačce bych dala matiku, protože je to mistr matiky, pak češtinu a matiku, a u dalších ještě dramatařák a pak ještě češtinu.

4.3 No, tak já jsem chodila hodně do divadla a vlastně já jsem tam jako malá dělávala balet, v divadle jsme měli představení baletu, ale hrozně si teď přeju hrát v divadle nebo ve filmu.

4.4 Jo, protože, když si řekneme, on umí hrát sochy, přitom je to třeba naopak anebo si myslí něco jiného.

Rozhovor č. 3

0.1.Dobrý

0.2.Ano

1.1 Divadlo, divadelní hra

1.2 Nácvik etudy

1.3 Tréma, byl jsem před ostatními

1.4 Ano, zábava

2.1 Žádnej

2.2 Například český jazyk

2.3 Jako povinnej bych asi nedal, ale volitelnej, jestli to chceš nebo ne, tak to by se mi líbilo.

3.1 Pohybová hra, protože já jsem hlavně takovej, že musím něco dělat a tak

3.2 Představení

3.3 Asi bych hrál nějakou hru s kostýmy

4.1 No, bylo by tam vyrábění, bylo by tam hodně dělání scének, hodně by se tam hrálo s nějakýma rolema, rád bych, aby jsme si tam hráli s kostýmama a mohli i kreslit.

4.2 Dramatický, a ještě asi výtvarnej.

4.3 Celkem jo, většinou divadlo

4.4 Já si myslím, že jo, aby jsme věděli, jak si kdo myslí, jak na tom je a tak.

Rozhovor č. 4

0.1. Dobrý, měla jsem online hodinu, pak jsem dělala ještě úkoly, oběd.

0.2.No online, asi půl roku.

1.1 Divadlo, hraní

1.2 No, mi často máme dělat takový úkoly, že hrajeme hru a tam je jedna holčička, jak se jmenovala, to máme doplnit.

1.3 No, zatím jsme ještě nikde nehráli, ne.

1.4 Jo, protože hodně mých kamarádů a kamarádek baví to hraní.

2.1 No, tak mám ráda výtvarku, a mám ještě ráda matiku.

2.2 Tak asi jakoby přírodověda.

2.3 No, že by to bylo dobrý, kdybychom každý něco zkusili, už jsme dělali nějaký divadlo ve škole, jako Sněženka a tak.

3.1 No, mně se líbí ta relaxace, a že čteme a pak hrajeme a čteme scénář.

3.2 No, tak asi obojí, ale baví mě jakoby nacvičovat nějakou hru.

3.3 Asi vyprávěla příběh a hrála.

4.1 No, tak výslovnost, čtení a takové ty věci, taky nějaká relaxace a zpěv.

4.2 No, jakoby jde o to, jaký je to člověk, doporučila bych výtvarný a dramatický.

4.3 Šla jsem do galerií a muzea, ale jako i do divadla.

4.4 Myslím, že jo, aby věděli, jak to udělat třeba jinak.

Rozhovor č. 5

- 0.1. Špatnej, protože nesnáším naši paní učitelku, ale zároveň i dobrej, protože jsem měla dobré známky.
- 0.2. Já chodím přes online teď.
- 1.1 No, asi mě napadne, protože já jsem vůbec nevěděla, když jsem přišla, co to je dramatická výchova, takový drama, jako když někdo zlobí, tak drama, aby takový už nebyl.
- 1.2 Když si máme lehnout na podložky, a začne nám vyprávět příběh, pak řekneme, jak jsme si ho představovali a tak.
- 1.3 Trému jsem měla, když jsem šla poprvé na vystoupení, a jinak jednou se mi možná něco nepovedlo při onlinu, že jsem něco nechápala.
- 1.4 Asi jo, protože si myslím, že nějaký kamarádky na to můžou mít nadání, hlavně je to dobrej kroužek a moc mě baví.
- 2.1 Nevím, jestli to můžu říct, ale nic, nic mě jinak ve škole nebaví, jen dramaťák mě baví.
- 2.2 Asi čeština
- 2.3 Bylo by to nejlepší na celým světě.
- 3.1 Asi mám hodně ráda jakoby, asi příběh a pohybové hry.
- 3.2 Asi dělali ty hry
- 3.3 Asi ten příběh
- 4.1 Asi jako, když jsem byla u kamarádek, tak jsem byla učitelka dramatického kroužku a dělaly jsme tam, jako když jsem ležela na těch podložkách a četla příběh a dělaly by jsme nějaký cvičení a hru.
- 4.2 A určitě dramaťák, podle toho, jaký jsou to kamarádi.
- 4.3 Tak teď dlouho jsem nebyla, ale často navštěvuji kino, muzeum tak třikrát za rok a jinak všechno.
- 4.4 Já si myslím, že je to hodně důležité akorát vím, co příště nemám dělat, co příště líp udělat, přidat na hlase a pomáhá mi to.

Rozhovor č. 6

- 0.1 Já jsem si den užila a mě dnešní den bavil, já jsem si ho užila.
- 0.2 No mi ho máme přes online výuku, myslím si, že dva roky.
- 1.1 Určitě divadlo
- 1.2 Mě zajímá, jaký je to být na tom jevišti, hrát tam příběh nebo zpívat tam.
- 1.3 To bylo, když jsem chodila minulej rok, jsme potom měli mít čtení svého příběhu a tam jsem prvně chtěla být, ale potom ne, jsem měla strach a bála jsem se tam jít.
- 1.4 Jo, protože já jsem se tak hodně zlepšila ve výslovnosti, právě i v prosazování svého názoru a už se nestydím před ostatními.
- 2.1 Asi mě baví vlastivěda, ale nemyslím si, že je to zajímavější víc než dramata, právě, tak asi tak stejně.
- 2.2 Čeština
- 2.3 Myslím, že by to bylo dobrý, ale asi bych to dala jako ten, že si ho můžeš vybrat, a ne povinný, protože někoho to třeba nebaví.
- 3.1 Mě baví ta relaxace, to pohybování na začátku.
- 3.2 Asi aby více jsme hráli ty hry, průpravná cvičení.
- 3.3 Improvizovala bych, já ráda improvizuju.
- 4.1 Já bych tam, určitě bysme sehrávali různé scénky, já jsem jakoby přísnější člověk, já bych tam na ně byla asi hodně přísná, ale já bych asi dělala podobně věci, co vím, že se tam dělají, že tam vlastně chodím, a chci takhle jako pomáhat dětem, aby se zlepšily a mohly dělat, co chtějí, asi by trval dýl ten kroužek, protože někdy v tý naší hodině to nestíháme s tím časem.
- 4.2 Já bych doporučila sportovní, protože mě baví sportovat, a pak jestli baví spolužačku nebo spolužáka kreslit nebo hrát a pak bych právě doporučila ten dramata, protože mě to hrozně baví.
- 4.3 Chodili jsem do kina, pak jsem chodili do divadla, hodně, vždycky a v muzeu jsem byla taky jako několikrát, ale v muzeu umění jsem nebyla, ale já nevím proč, mě nikdy nezaujaly obrazy, já nerada kreslím, nebaví mě to, ale třeba se mi líbí jiné obrazy, když někdo kreslí hodně dobře.

4.4 Myslím že jo, protože když řekneme, že se nám něco nepovedlo, tak máme šanci se zlepšit v té věci.

Rozhovor č. 7

0.1.Jo, dobře se mám

0.2. Nenavštěvovala, nikdy

1.1 Nějaký jakoby drama, nebo tak

1.2 Pantomima, protože u toho se nejvíce zasmějeme

1.3 Vzhledem k tomu, že jsem dělala moderní tance, tak jsem tak měla hodně trému, při prvním a druhém, měla jsem hodně vystoupení, pak jsem si na to zvykla

1.4 Jako komu, třeba, někoho to nemusí třeba oslovit, ale dramatický kroužek asi jo, já nevím, jak to mám úplně popsat, třeba nějaký kluk, by ho to nebavilo, ale mě by ten kroužek třeba bavil

2.1. Třídnická hodina

2.2. Asi matika

2.3.Kdyby to bylo jako povinný, tak věřím, že by to spousta lidí nebavilo, protože je to prostě, prostě je tu spousta lidí, kteří jsou stydliví a nechtěli by se tam zapojovat, kdyby byl spíš nepovinný, tak spousta, ale nezapojí se všichni, ale bylo by to více otevřený.

3.1 Ty scénky nebo pohybové hry, u těch scének se hodně, jakoby je to hodně vtipné, a ty ohybové, že by to bylo takové, by jsme hodně sportovali, protože já jsem sportovní typ.

3.2 To je docela záludná otázka, asi radši spíš ty pohybové hry, jakože by jsme hodně sportovali.

3.3 Já mám ráda jako, když někdo improvizuje, tak improvizaci.

4.1 No tak přišli by jsme, pozdravili by jsme se, hráli nějaké hry, pak bysme, po těch hrách bysme začali nacvičovat nějaké to představení, potom bysme si povídali, bych třeba zadala nějaké téma, třeba co jsme dělali o víkendu nebo o letních prázdninách.

4.2 Záleželo by na tom, jaká by to byla osobnost, kdy to byla nějaký namyšlená holka, tak bych ji nedala nějaký sport, ale sportovkyni bych nedala nějaké malování, takže je

to na povaze člověka spíš, ale za sebe bych doporučila sport, protože teď dělám atletiku, ale záleží na povaze člověka.

4.3 Já moc ne, protože jsem spíš takový introvertní člověk, ale ráda se podívám do muzea, protože mám ráda historii, je to dobře, ale ne pořád, jako často.

4.4. Určitě je to důležité, protože potřebujeme vyslechnout ty osobní pocity, každý to vnímá jinak, svět a tak.

Příloha č. 2 – Struktura otázek v rozhovoru

Otázky, které jsou v uvedeném výčtu označené nulou, nazýváme otázkami rozehrívacími. Otázky označené jedničkou směřují přímo k dramatické výchově. Otázky, které jsou označené dvojkou, směřují k vyučovacím předmětům na základní škole. Otázky začínající trojkou se zaměřují na strukturu dramatické lekce, metody a na vztah k jednotlivým aktivitám v dramatické výchově. Otázky označené čtyřkou se zaměřují na doplnění představ žáků prvního stupně o daném tématu.

0.1. Jaký jsi měl/la den? Jak se dnes cítíš?

Doplňující otázky:

- Co se ti dnes povedlo a nepovedlo?
- Co jsi dnes zažil/la?

0.2. Navštěvuješ v současné době dramatický kroužek či jiné zájmové zařízení, kde probíhá dramatická výchova?

Doplňující otázky:

- Máš ve škole dramatickou výchovu jako volitelný předmět?
- Navštěvoval/la jsi dramatický kroužek v minulosti?

1.1. Co tě napadne, když se řekne dramatická výchova?

Doplňující otázky:

- Jaký má dramatická výchova význam?

1.2. Jaká aktivita, činnost nebo hra tě v rámci dramatické výchovy zaujala?

Doplňující otázky:

- Jaká aktivita, činnost nebo hra tě zaujala nejvíce?
- Které činnosti a aktivity tě v rámci dramatické výchovy oslovily? Například: pantomima, relaxace, nácvik představení, apod

1.3. Máš s dramatickou výchovou také negativní zkušenosti?

Doplňující otázky:

- Jaké? Například: téma, neúspěch, nezajímavé téma v lekci dramatického kroužku či souboru.

1.4. Doporučil/la bys dramatický kroužek, který navštěvuješ kamarádovi/dce?

Doplňující otázky:

- Proč? Z jakého důvodu?

2.1. Který vyučovací předmět ve škole je pro tebe více nebo stejně zajímavý jako dramatická výchova?

Doplňující otázky:

- Který vyučovací předmět ve škole ti přijde nejvíce podobný dramatické výchově? Proč?

2.2. Jaký vyučovací předmět ve škole je pro tebe méně zajímavý než dramatická výchova?

Doplňující otázky:

- Který vyučovací předmět ve škole tě baví méně než dramatická výchova? Proč?

2.3. Co si myslíš o možnosti, že by dramatická výchova byla povinný nebo volitelný vyučovací předmět na prvním stupni základní školy?

Doplňující otázky:

- Chtěl/la bys, abyste si ve škole mohli vybrat, zdali budete mít dramatickou výchovu jako volitelný předmět nebo ji budete mít povinnou? Jako třeba - matematiku.

3.1. Kterou část lekce dramatického kroužku považuješ za oblíbenou? Může to být pohybová hra, aktivita zaměřená na soustředění, hlavní část nebo závěr lekce.

Doplňující otázky:

- Jaká část lekce tě nejvíce baví? Například: rozcvičení, honička, soustředění, živé brajčiny, hlavní část, nácvik představení, soustředění, relaxace, diskuse a reflexe (hodnocení)

3.2. Chtěl/la bys, abyste v hodině dramatického kroužku více hráli hry a dělali průpravná cvičení nebo na cvičovali představení?

Doplňující otázky:

- Proč?
- Co by tě více zajímalo?

3.3. Jestliže by dramatický kroužek trval celý den, raději bys hrál/la pantomimu, improvizoval/la, nacvičoval/la scénku s kostýmy, kreslil/la obraz, vytvářel/la kulisy nebo vyprávěl/la příběh?

Doplňující otázky:

- Proč bys dělal/la právě určitou aktivitu nebo činnost?
- Co tě v rámci této aktivity / činnosti zajímá?

4.1. Kdyby ses stal/la vedoucím dramatického kroužku, jak by kroužek probíhal?

Doplňující otázky:

- Jaké aktivity nebo hry do lekce dramatického kroužku zařadíš?

4.2. Představ si, že spolužák/čka ve škole potřebuje poradit, jaký zájmový kroužek bude navštěvovat. Rozhoduje se mezi výtvarným, hudebním, sportovním a dramatickým kroužkem.

Doplňující otázky:

- Doporučil/la bys i více kroužků? Proč?

4.3. Navštěvuješ často divadla, muzea, kina, galerie umění či se účastníš jiných kulturních akcí?

Doplňující otázky:

- Jaké kulturní akce jsi navštěvoval/la dříve?

4.4. Máš pocit, že závěrečné hodnocení lekce dramatického kroužku je důležité?

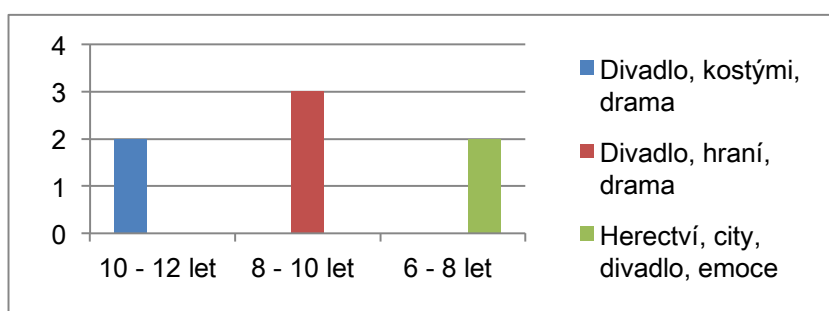
Doplňující otázky:

- Proč?
- Je pro tebe důležité sdělovat co se ti povedlo nebo nepovedlo

Příloha č. 3 - Grafické vyhodnocení dotazníkového šetření

K vyjádření výsledků jsem zvolila grafické znázornění, ačkoli se toto znázornění používá spíše u výzkumu kvantitativního. Grafické znázornění jsem zvolila z důvodu větší přehlednosti výsledků.

Graf č.1 -Co tě napadne, když se řekne dramatická výchova?

Věk -10-12 let

Děti v tomto věku často odpovídaly, že si pod pojmem dramatická výchova představí divadlo, které v minulosti navštívily nebo o něm slyšely. Další častá odpověď byla – kostýmy a poslední častou odpovědí bylo drama ve smyslu literárního žánru, které děti zmiňovaly na základě předešlých zkušeností.

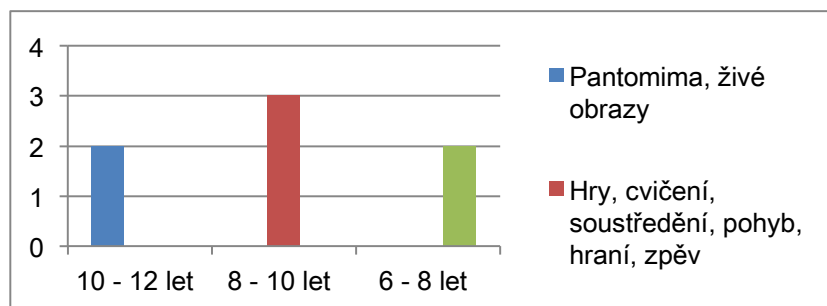
Věk 8-10 let

Děti v této věkové kategorii často odpovídaly, že si pod pojmem dramatická výchova představují divadlo, hraní a nacvičování her. Také se odpovědi shodovaly v tom, že dramatickou výchovu vidí jako žánr – drama a také děti odpověděly tak, že v dramatické výchově vidí nápravu chování.

Věk 6 -8 let

Dotazované děti v této věkové kategorii nejčastěji odpověděly tak, že v dramatické výchově vidí herectví, divadelní hry, divadlo, city a emoce.

Graf č. Jaká aktivita, činnost nebo hra tě v rámci dramatické výchovy zaujala?

Věk -10-12 let

Děti v tomto věku často odpovídaly, že je nejvíce v rámci dramatické výchovy zaujala pantomima a živé obrazy.

Věk 8-10 let

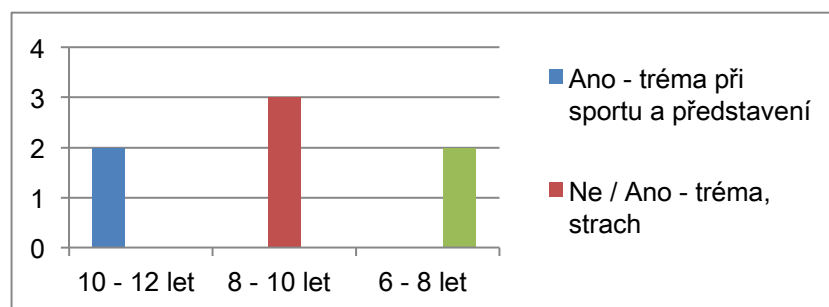

Děti v této věkové kategorii často odpovídaly, že je nejvíce v rámci dramatické výchovy zaujaly hry, cvičení, soustředěný pohyb, hraní a zpěv.

Věk 6 -8 let

Dotazované děti v této věkové kategorii nejčastěji odpověděly tak, že je nejvíce v rámci dramatické výchovy zaujaly kostýmy a nácvik scének.

Graf č. Máš s dramatickou výchovou také negativní zkušenosti?

Věk -10-12 let

Děti v tomto věku často odpovídaly, že negativní zkušenost mají a nejčastěji ji popisují jako trému při sportu nebo při představení.

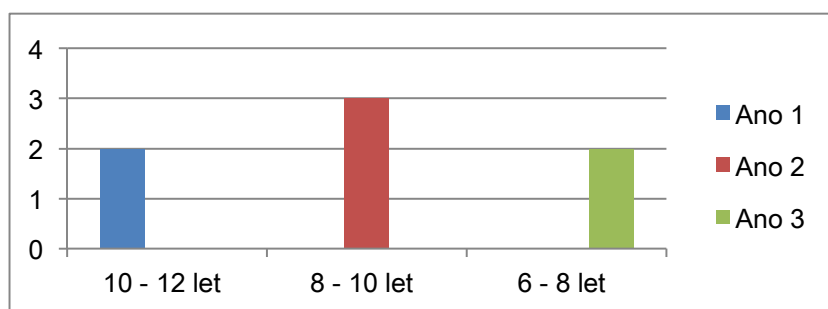
Věk 8-10 let

Odpovědi v této kategorii byly počtem vyrovnané. Polovina odpovědí byla taková, že polovina dětí má negativní zkušenost, nejčastěji ve formě trémy při sportu a při představení.

Věk 6 -8 let

I v této věkové kategorii byly odpovědi vyrovnané. Polovina dětí negativní zkušenost má, a to ve formě neúspěchu v dramatu a nebo jako tréma před spolužáky.

Graf č.2 -Doporučil / la bys dramatický kroužek, který navštěvuješ kamarádovi/dce?

Věk -10-12 let

Děti v tomto věku jednohlasně odpověděly, že by dramatický kroužek kamarádovi doporučily. Odpovědi se odvíjely od pohlaví a osobnosti a také hrálo roli, zda kroužek doporučovala spolužačka, která již kroužek navštěvovala.

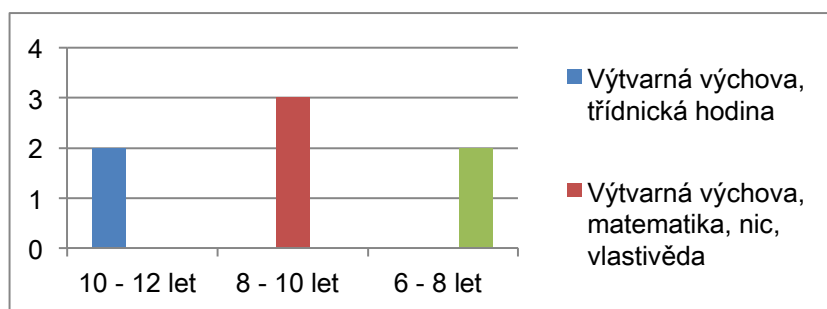
Věk 8-10 let

I v této kategorii se děti jednohlasně shodly, že by dramatický kroužek kamarádovi doporučily. Odpovědi zde byly různorodější – někomu dramatický kroužek pomohl s výslovností, dále se odpovědi odvíjely dle nadání a zájmu a některým pomohl kroužek s prosazováním a vyjadřováním názoru.

Věk 6 -8 let

Nejmladší děti se také jednohlasně shodly a zde hrály největší roly emoce ve smyslu, že je mohou více projevit a dramatický kroužek jim přijde zábavný.

Graf č.3 - Který vyučovací předmět ve škole je pro tebe více nebo stejně zajímavý jako dramatická výchova?

Věk -10-12 let

Děti v této kategorii nejčastěji odpověděly na otázku týkající se zajímavosti jiných předmětů oproti dramatické výchově tak, že stejně zajímavá jim přijde výtvarná výchova a třídnická hodina.

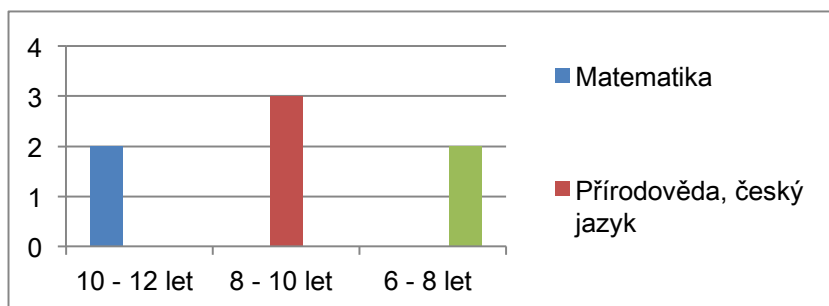
Věk 8-10 let

Děti v této kategorii nejčastěji odpověděly na otázku týkající se zajímavosti jiných předmětů oproti dramatické výchově tak, stejně zajímavá jim přišla výtvarná výchova, matematika, vlastivěda a nejzajímavější odpovědí byla odpověď – nic.

Věk 6 -8 let

Dětem v této kategorii přišla stejně zajímavá výtvarná výchova a opět jsem se zde setkala s odpovědí nic.

Graf č. 4 -Jaký vyučovací předmět ve škole je pro tebe méně zajímavý než dramatická výchova?

Věk 10 - 12 let

Nejméně zajímavým předmětem v této kategorii byla matematika a to z důvodu obtížnosti.

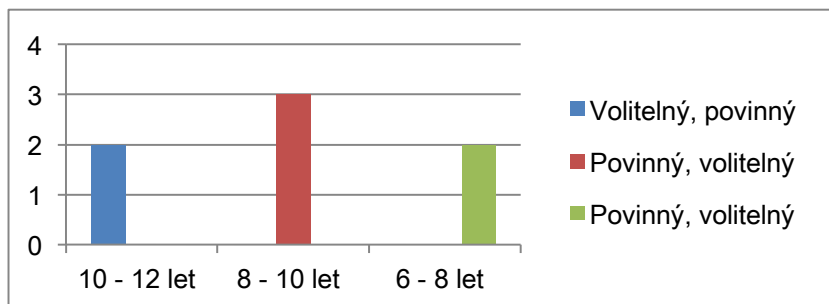
Věk 8 - 10 let

V této věkové kategorii se staly nejméně zajímavými předměty přírodověda a český jazyk.

Věk 6-8 let

U nejmladších dětí byl větší počet méně zajímavých předmětů, konkrétně se jednalo o matematiku, český jazyk, přírodovědu a vlastivědu.

Graf č. 5 - Co si myslíš o možnosti, že by dramatická výchova byla povinný nebo volitelný vyučovací předmět na prvním stupni základní školy?

Věk 10 - 12 let

Děti v tomto věku projeví zájem o dramatickou výchovu a byly by rády, kdyby byl předmět volitelný i povinný.

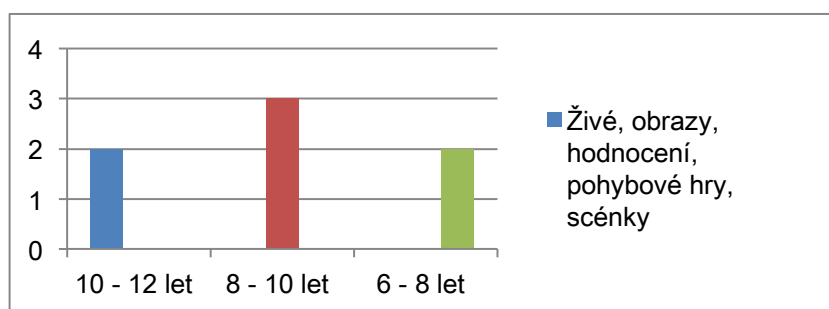
Věk 8 - 10 let

Děti v této kategorii odpověděly tak, že dvě děti by dramatickou výchovu chtěly jako předmět povinný a jedno dítě by chtělo dramatickou výchovu jako předmět volitelný.

Věk 6-8 let

Nejmladší účastníci průzkumu se shodly na tom, že by jim dramatická výchova jako povinný předmět nevadila, nevadila by jim však také možnost volitelného předmětu.

Graf č. 6 - Kterou část lekce dramatického kroužku považuješ za oblíbenou? Může to být pohybová hra, aktivita zaměřená na soustředění, hlavní část nebo závěr lekce.

Věk 10-12 let

Děti v této věkové kategorii považují za oblíbenou část lekce dramatické výchovy živé obrazy, závěr lekce, hodnocení lekce, pohybové hry a scénky.

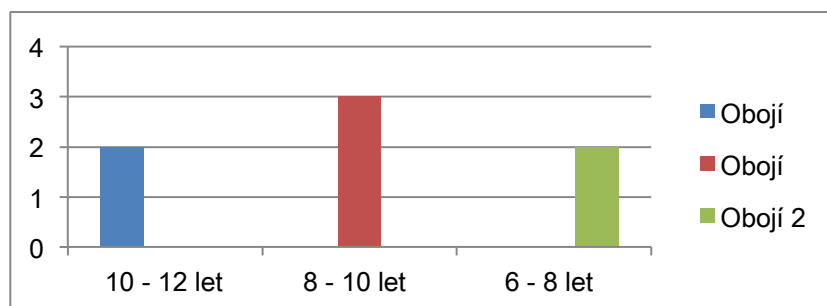
Věk 8-10 let

Děti v tomto věku zhodnotily jako oblíbené části lekce dramatické výchovy relaxaci, pohybové hry a vyprávění příběhu. Je zřejmé, že tyto dotazované děti mají větší oblibu v klidnějších aktivitách, které můžeme zakomponovat do lekce dramatické výchovy.

Věk 6-8 let

Nejmladší dotazovaní v tomto průzkumu označily za oblíbené části lekce scénky a pohybové hry.

Graf č. 7 - Chtěl/la bys, abyste v hodině dramatického kroužku více hráli hry a dělali průpravná cvičení nebo nacvičovali představení?

Věk 10-12 let

Děti v této věkové kategorii odpověděly vyrovnaně, a to že by chtěly dělat jak průpravná cvičení a hry, tak nacvičovat představení.

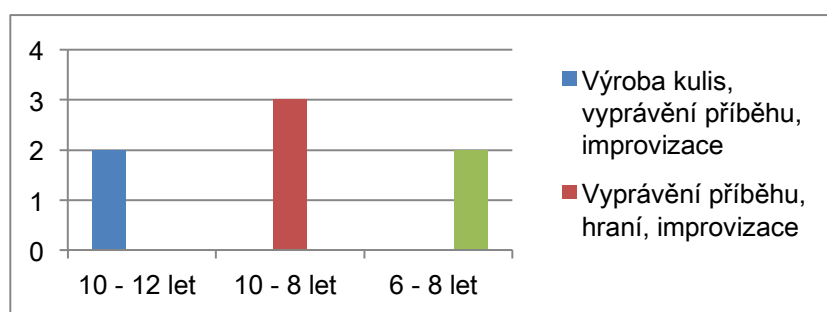
Věk 8-10 let

Děti v tomto věku se shodly, že by rády dělaly obě zmiňované možnosti, avšak větší nadšení děti projevily při možnosti hraní her a dělání průpravných cvičení.

Věk 6-8 let

Nejmladší účastníci průzkumu se opět shodli, že by rádi absolvovali jak průpravná cvičení a hry, tak nácvik představení. Shodli se však na tom, že nácvik představení jim přijde zajímavější.

Graf č. 8 - Jestliže by dramatický kroužek trval celý den, raději bys hrál/la pantomimu, improvizoval/la, nacvičoval/la scénku s kostýmy, kreslil/la obraz, vytvářel/la kulisy nebo vyprávěl/la příběh?

Věk 10-12 let

Děti v této věkové kategorii by při možnosti trvání dramatického kroužku celý den vyráběly kulisy, vyprávěly by si příběhy či by rády dělaly improvizaci.

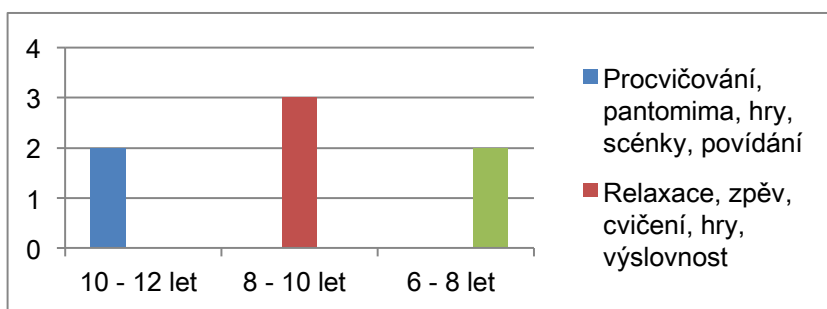
Věk 8-10 let

Tyto dotazované děti by se rády celý den soustředily na vyprávění příběhů, dále na samotné hraní a dělání improvizace. Preference jsou zde velmi podobné s předešlou skupinou.

Věk 6-8 let

Nejmladší dotazované děti by rády celý den vyráběly kostýmy a soustředily se na různé hry.

Graf č. 9 - Kdyby ses stal/la vedoucím dramatického kroužku, jak by kroužek probíhal?

Věk 10-12 let

Pokud by se stalo vedoucím dramatického kroužku dítě z této věkové kategorie, lekce v dramatickém kroužku by obsahovala tyto části a aktivity – procvičování nacvičeného, pantomima, pozdrav, hry, povídání mezi účastníky a scénky.

Věk 8-10 let

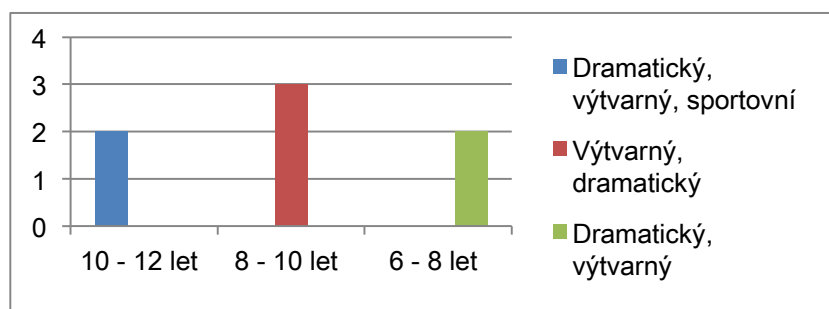
Vedoucí dramatického kroužku z této věkové kategorie by kladl důraz zejména na relaxaci, procvičování výslovnosti, zpěv, různá cvičení a různé hry. Kuriózní odpověď byla vyřčena dotazovanou holčičkou, která odpověděla, že vzhledem k tomu, že je přísná, tak by byla autoritou. Děti také odpovídaly, že by přidaly více času a protáhly tak dobu trvání dramatického kroužku.

Věk 6-8 let

Nejmladší dotazovaní by zařadili do programu dramatického kroužku hru na sochy, různé kolektivní hry, pantomimu a více vyrábění.

Graf č. 10 - Představ si, že spolužák/čka ve škole potřebuje poradit, jaký zájmový kroužek bude navštěvovat. Rozhoduje se mezi výtvarným, hudebním, sportovním a dramatickým kroužkem.

U těchto výsledků je obecně důležité zmínit, že odpovědi se hodně odvíjely od osobnosti dotazovaných dětí a také od pohlaví, například sportovní kroužek doporučovali spíše chlapci.

Věk 10-12 let

Děti v této věkové kategorii stavěly možnosti kroužků na stejnou úroveň, tudíž by kamarádovi doporučily dramatický, výtvarný i sportovní kroužek.

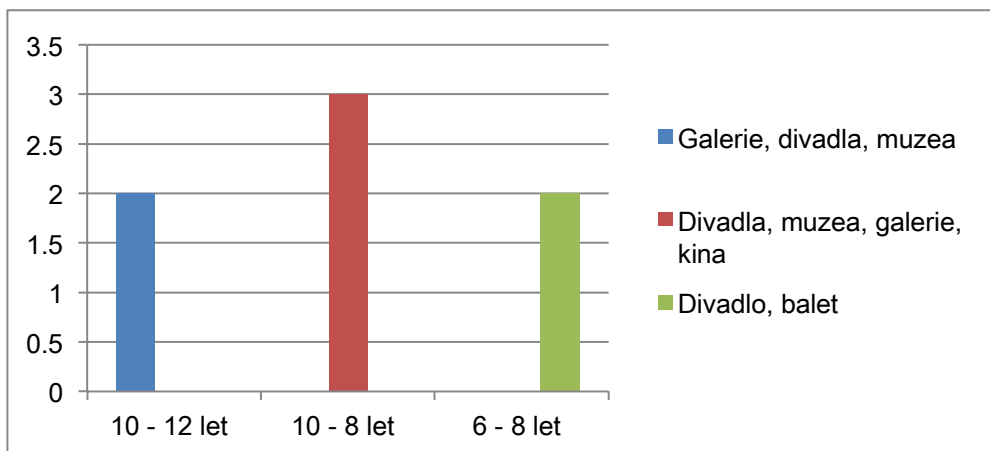
Věk 8-10 let

Dotazované děti v této věkové kategorii by nejčastěji doporučily výtvarný či dramatický kroužek. Dle osobnosti dotazovaného dítěte byl doporučen i sportovní kroužek.

Věk 6-8 let

V této kategorii dětí se osobnostní rozdíly projeví nejvíce. Děti doporučovaly nejvíce dramatický či výtvarný kroužek.

Graf č. 11 - Navštěvuješ často divadla, muzea, kina, galerie umění či se účastníš jiných kulturních akcí?

Věk 10-12 let

Dotazované děti v této věkové kategorii nejvíce odpovídaly, že nejčastěji navštěvují galerie, divadla a muzea.

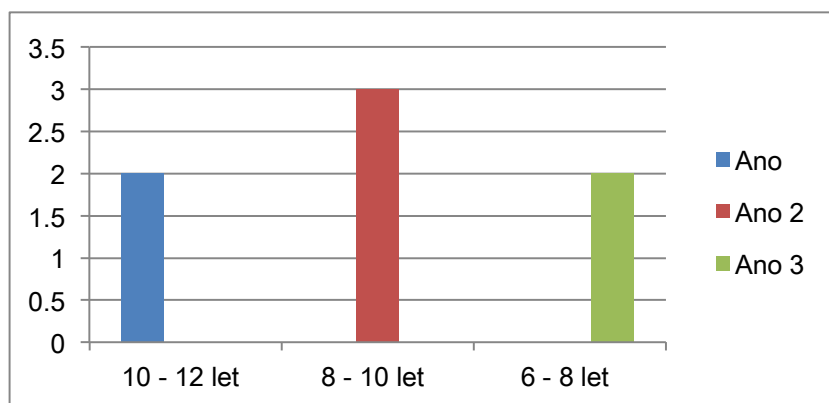
Věk 8-10 let

Děti v této věkové kategorii nejčastěji odpovídaly, že nejčastěji navštěvují divadla, muzea, galerie a kina.

Věk 6-8 let

Nejmladší účastníci průzkumu odpověděli, že nejčastěji navštěvují divadlo. Jedna dívka odpověděla, že jako malá navštěvovala balet.

Graf č. 12 - Máš pocit, že závěrečné hodnocení lekce dramatického kroužku je důležité?

Zde se dotazovaní žáci jednohlasně shodli ve všech kategoriích, že hodnocení lekce dramatické výchovy je důležité.

Věk 10-12 let

Svou jednohlasnou odpověď žáci odůvodnili tak, že je hodnocení lekce důležité pro učitele, aby zhodnotil, zda žáci vykonali nějaký pokrok či nikoli. Dále hodnocení charakterizovali jako důležitý ukazatel pocitů.

Věk 8-10 let

Zde žáci odpověď podložili takovými argumenty, že hodnocení je ukazatel toho, co udělat příště jinak – co zlepšit, co vynechat a na čem ještě pracovat. Označili hodnocení jako ukazatel pokroku a zlepšení.

Věk 6-8 let

Nejmladší žáci přirovnali hodnocení k sebereflexi a vnímají ho jako ukazatel toho, jak si každý účastník kroužku vede.

Příloha č. 4 - Vzor informovaného souhlasu

INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ÚČASTNÍKY VÝZKUMU

Byl/a jsem seznámen/a s podmínkami, cílem a obsahem výzkumného projektu Denisy Viktorie Laurynové s pracovním názvem „Vztah žáku prvního stupně základní školy k dramatické výchově“. Rozumím jim a souhlasím s nimi. Souhlasím s účastí na tomto projektu. Dávám své svolení výzkumnici, aby materiál, který jsem jim poskytl/a, použila za účelem sepsání bakalářské práce, popř. odborného článku, a pro jakékoliv další odborné publikace a prezentace vycházející z tohoto výzkumu. Souhlasím se způsobem, jak bude zachována důvěrnost a jak bude má identitachráněna během výzkumu i po jeho skončení. Souhlasím s nahráváním mého rozhovoru a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu. Dávám souhlas k tomu, že výzkumnice může v odborné publikaci citovat informace, které ji poskytují. Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mne obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor. Rozumím tomu, že mohu odstoupit z tohoto výzkumného projektu do sedmi dnů od poskytnutí rozhovoru.

JMÉNO:.....

PODPIS:.....

DATUM:.....

Příloha č. 5 - Tématická analýza

Pojetí dramatické výchovy

Vzniklé téma pojednává o významu dramatické výchovy ve vztahu k žákům prvního stupně základní školy. Změřuje se na to, jak žáci prvního stupně základní školy vnímají dramatickou výchovu a jakou o ní mají představu. Dále také na to, s čím mají žáci dramatickou výchovu spojenou. Jaké asociace je ve spojitosti s dramatickou výchovou napadají. Kategorie pojetí dramatické výchovy je velice důležité, jelikož si na základě ní žáci vytváří vztah k dramatické výchově.

Žáci prvního stupně základní školy nejčastěji označovali dramatickou výchovu jako divadlo. Dále také jako literární žánr drama s ohledem na filmové zpracování žánru ve filmu. Do dramatické výchovy zařadili další aktivity jako je zpěv, kresba, čtení, hraní scének, hraní v kostýmech, hraní na jevišti apod. V poslední řadě city a emoce.

Ukazuje se že žáci prvního stupně základní školy vnímají dramatickou výchovu spíše jako herectví s ohledem na divadelní scénu. Pouze málo odpovědí od žáků se vztahovalo k osobnostnímu nebo sociálnímu rozvoji.

Úkázka z rozhovorů

- D1 *„No, napadne mě divadlo jako, jinak potom mě napadne, kostýmy, protože často se hraje prostě v kostýmech“*
- D2 *„Herectví, city, nevím asi, no já nevím, jak bych to měla říct jako, prostě city, hraní, no a to je to stejný..“*
- CH1 *„No, bylo by tam vyrábění, bylo by tam hodně dělání scének, hodně by se tam hrálo s nějakýma rolema, rád bych, aby jsmesi tam hráli s kostýmama a mohli i kreslit..“*

- D3 „*No, tak výslovnost, čtení a takové ty věci, taky nějaká relaxace a zpěv..*“
- D4 „*No, asi mě napadne, protože já jsem vůbec nevěděla, když jsem přišla, co to je dramatická výchova, takový drama, jako když někdo zlobí, tak drama, aby takový už nebyl..*“
- D5 „*Jaký je to být na tom jevišti, hrát tam příběh nebo zpívat tam..*“
- D6 „*Nějaký jakoby drama, nebo tak..*“

Negativní zkušenosti s dramatickou výchovou

Dané téma se zabývá negativními zkušenostmi s dramatickou výchovou. Negativní zkušenosti v rámci dramatické výchovy mohou oblihnout také vztah k ní. Kategorie vznikla v důsledku toho, že mnoho žáků mělo zkušenosti s trémou při veřejném vystupování a s dalšími negativními vlivy dramatické výchovy.

Jako jednou z nejčastějších negativních zkušeností je tréma, která žáky značně ovlivňuje. Tréma při vystupování má vliv také na vztah žáka k dramatické výchově, ale také na vztah žáka k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji. Žák může na základě nůspěchu při představení zcela ztratit zájem o divadlo a o celkový osobnostní rozvoj. Nebo se také kvůli strachu může rozhodnout věnovat jinému zájmu. Několik odpovědí žáků obsahovalo také málo zkušeností s vystupováním a někteří žáci měli naopak k trémě pozitivní vztah. Druhým podstatným negativním vlivem dramatické výchovy bylo téma lekce dramatického zájmového útvaru. Někteří žáci získali negativní postoj k dramatické výchově na základě nezajímavého tématu v rámci lekce. Posledním negativním faktorem je strach z nůspěchu. Například v rámci lekce dramatického koružku. Je zajímavé, že jedním ze zmíněných nůspěchů je špatná spolupráce při různých aktivitách.

Ukázka z rozhovorů

- D1 *„No, někdy když jsme jakoby hráli divadlo, pro ty rodiče, tak jsem měla trošku trému, ale jinak asi nic..“*
- D2 *„Jo, no, třeba, že, jak máme, třeba se mi nepovedlo něco udělat nebo jsem zapoměla, co jsme dělali, trému ne..“*
-
- CH1 *„Tréma, byl jsem před ostatními..“*

- D3 *„No, zatím jsme ještě nikde nehráli, ne..“*

- D4 *„Trému jsem měla, když jsem šla poprvé na vystoupení, a jinak jednou se mi možná něco nepovedlo při onlinu, že jsem něco nechápala..“*

- D5 *„To bylo, když jsem chodila minulej rok, jsme potom měli mít čtení svého příběhu a tam jsem prvně chtěla být, ale potom ne, jsem měla strach a bála jsem se tam jít..“*

- D6 *„Vzhledem k tomu, že jsem dělala moderní tance, tak jsem tak měla hodně trému, při prvním a druhém, měla jsem hodně vystoupení, pak jsem si na to zvykla..“*

Vztah k dramatické výchově

Kategorie, která se zaměřuje na vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově je také cílem bakalářské práce. Vznik kategorie souvisí tedy s tématem práce. V rámci kategorií je hlavním důvodem vznik této kategorie především pro její hlavní účel výzkumu.

Ukázky z rozhovorů

- D1 *„No hodně mě baví jakoby nacvičovat představení, to jsme nacvičovali i s minulou učitelkou..“*

- D2 *„No, tak já jsem chodila hodně do divadla a vlastně já jsem tam jako malá dělávala balet, v divadle jsme měli představení baletu, ale hrozně si teď přeju hrát v divadle nebo ve filmu..“*

- CH1 *„- Ano, zábava..“*

D3 *„Jo, protože hodně mých kamarádů a kamarádek baví to hrani..“*

D4 *„Určitě dramaťák, podle toho, jaký jsou to kamarádi..“*

D5 *„Jo, protože já jsem se tak hodně zlepšila ve výslovnosti, právě i v prosazování svého názoru a už se nestydím před ostatníma..“*

D6 *„Já moc ne, protože jsem spíš takový introvertní člověk, ale ráda se podívám do muzea, protože mám ráda historii, je to dobře, ale ne pořád, jako často..“*

Vztah žáků prvního stupně k dramatické výchově se odvíjí od odlišnosti osobnosti žáků. Také záleží na tom, zdali určitý zájmový dramatický útvar navštěvují kamarádi žáků. Podstatný vliv má zlepšování v osobnostním a sociálním rozvoji a také v projevu žáků, například ve výslovnosti, artikulaci, práci s hlasem apod. Motivační vliv má budoucí profesní zaměření žáků. Někteří žáci se chtějí věnovat herectví na profesionální úrovni. Zbytek žáků má k dramatické výchově převážně pozitivní vztah.

Vztah k výchovně estetickým předmětům v kontextu dramatické výchovy

Vztah k výchovně estetickým předmětům v souvislosti s dramatickou výchovou se ukazuje jako velice podmětný, jelikož lze tak rozlišit pozitivní či negativní vztah k dramatické výchově. Dále je také možné zjistit, jaké faktory vztah k jednotlivým vyučovacím předmětům přináší a to v rámci konkrétní odlišnosti jednotlivých předmětů.

Nejvíce oblíbený vyučovací předmět v kontextu s dramatickou výchovou je výtvarná výchova. Následně také tělesná výchova. Kromě výchovně estetických předmětů jsou oblíbené v jisté míře předměty jako je matematika, vlastivěda a historie. Naopak málo oblíbené vyučovací předměty jsou matematika, přírodopis a český jazyk. Vztah k jednotlivým předmětům se odvíjí od osobnosti žáků. V poslední řadě byla také jako oblíbená zmíněná třídnická hodina, zřejmě z toho důvodu, že je více volnější a žáci se nemusí tolik učit. Oblíbenost a neoblíbenost vyučovacích předmětů závisí na dané odbornosti předmětů. Například u matematiky je kladen větší důraz na výsledky, než u výtvarné výchovy. Důležitý vliv na vztah k předmětu má vždy předmět samotný. Dále také hodnocení. Výchovně estetické předměty se soustředí více na proces, než na výsledek. Usuzuji, že z tohoto důvodu jsou více oblíbené. Stejně tak, jako dramatická výchova se zaměřuje na proces a na další faktory, které se odrážejí v závěrečném hodnocení.

Ukázka z rozhovorů

- D1 *„No, docela zajímavá mi přijde výtvarka, protože s naší paní učitelkou tam děláme docela dobré věci, zajímavé, no a to je asi všechno..“*
- D2 *„Asi, ty jo, já nevím, výtvarka..“*
- CH1 *„Například český jazyk..“*
- D3 *„No, tak mám rád avýtvarku, a mám ještě ráda matiku..“*
- D4 *„Nevím, jestli to můžu říct, ale nic, nic mě jinak ve škole nebaví, jen dramaťák mě baví..“*
- D5 *„Asi mě baví vlastivěda, ale nemyslím, že je to zajímavější víc než dramaťák, právě tak asi tak stejně..“*
- D6 *„Třídnická hodina..“*

Význam reflexe v rámci dramatické výchovy

Reflexe v dramatické výchově je velice důležitá právě pro samotný proces nebo cíl v rámci určitého období. Kategorie, která se vztahuje k reflexi v dramatické výchově zaujímá významou funkci z hlediska zpětné vazby a emocí. Reflexe je součástí dramatické výchovy a má vliv na motivaci a na zlepšení výkonů žáků. V této kategorii se ukazuje, jak žáci prvního stupně základní školy vnímají reflexi a hodnocení v dramatické výchově.

Žáci chápou reflexi jako zlepšení, pokrok, hodnocení, vyjádření pocitů, vysvětlení určitých změn atd. Převážně považují reflexi za důležitou ať už v rámci hodnocení či zlepšení. Také žáci v odpovědích uvedli naslouchání a empatii jako významný podmět. Je tedy zřejmé, že reflexe je v dramatické výchově pozitivně vnímaná a pomáhá žákům k celkovému posunu.

Ukázka z rozhovorů

- D1 *„No, docela ano, no pak ten učitel ví, jak se nám to líbilo a může mu to třeba s něčím pomoci, třeba něco zlepšit nebo tak..“*
- D2 *„Jo, protože, když si řekneme, on umí hrát sochy, přitom je to třeba naopak a nebo si myslí něco jiného..“*
- CH1 *„Já si myslím, že jo, aby jsme věděli, jak si kdo myslí, jak na tom je a tak..“*
- D3 *„Myšlím, že jo, aby věděli, jak to udělat třeba jinak..“*
- D4 *„Já si myslím, že je to hodně důležité akorát vím, co příště nemám dělat, co příště líp udělat, přidat na hlase a pomáhá mi to..“*
- D5 *„Myšlím, že jo, protože když řekneme, že se nám něco nepovedlo, tak máme šanci se zlepšit v té věci..“*

- D6 *„Určitě je to důležité, protože potřebujeme vyslechnout ty osobní pocity, každý to vnímá jinak, svět a tak..“*

Dramatická výchova jako povinný nebo volitelný vyučovací předmět na prvním stupni základní školy

Poslední kategorie se zabývá myšlenkou, že by dramatická výchova byla povinný nebo volitelný vyučovací předmět na první stupni základní školy. Z hlediska pozitivního nebo negativního vztahu k dramatické výchově se daná kategorie zaměřuje na dramatickou výchovu jakožto na povinný nebo na volitelný předmět v povinné školní docházce na prvním stupni základní školy.

Dramatická výchova by podle žáků prvního stupně základní školy měla být spíše volitelný vyučovací předmět. Důvodem pro toto rozhodnutí žáků byla odlišnost v osobnosti každého žáka. Někteří žáci chtěli mít dramatickou výchovu jako povinný předmět na prvním stupni základní školy, nicméně jejich rozhodnutí nejspíše vycházelo z pozitivních zkušeností s dramatickou výchovou a z vnitřní motivace.

Ukázka z rozhovorů

- D1 *„No, to by se mi docela líbilo, já bych tam teda jako chodila..“*
- D2 *„Bylo by to super, je pravda, že máme jen tři hodiny, a pak se nudíme..“*
- CH1 *„Jako povinnej bych asi nedal, ale volitelnej, jestli to chceš nebo ne, tak to by se mi líbilo..“*
- D3 *„No, že by to bylo dobrý, kdybychom každý něco zkusili, už jsme dělali nějaký divadlo ve škole, jako Sněžinka a tak..“*
- D4 *„Bylo by to nejlepší na celým světě..“*

- D5 *„Myslím, že by to bylo dobrý, ale asi bych to dala jako ten, že si ho můžeš vybrat, a ne povinný, protože někoho to třeba nebaví..“*

- D6 *„Kdyby to bylo jako povinný, tak věřím, že by to spousta lidí nebavilo, protože je to prostě, prostě je tu spousta lidí, kteří jsou stydlivý a nechtěli by se tam zapojovat, kdyby byl spíš nepovinný, tak spousta, ale nezapojí se všichni, ale bylo by to více otevřený..“*

-

14 Bibliografický výpis – citace

1. (RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>)
2. (RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>)
3. (RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>)
4. (RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>)
5. (RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.12.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>)
6. (MACHKOVÁ, Eva. Dramatika, hra a tvořivost. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.)

7. (MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.)
  - a. (MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.)
  - b. (MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.)
8. (MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.)
9. (MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.)
10. (MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.)
11. (VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky: S hlavním zřetelem k výchovné dramatice. Hraní rolí ve výchově a vyučování. Dramatická výchova a rozvoj sebevědomí*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1995. ISBN 80-85866-06-4.)
12. (*Dramatická výchova a dítě v bludišti dnešního světa: příspěvky z konference o dramatické výchově*, 2000. Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku ve spolupráci s Katedrou výchovné dramatiky DAMU a Centrem dětských aktivit v Artamě Praha, 2001. ISBN 80-901660-4-0.)
13. (MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.)

14. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978- 80-7331-089-9.)
15. (BUDÍNSKÁ, Hana. Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát!: tvořivá hra s nejmenšími. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1992. ISBN 80-7068-0407.)
16. (BUDÍNSKÁ, Hana. Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát!: tvořivá hra s nejmenšími. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1992. ISBN 80-7068-0407.)
17. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978- 80-7331-089-9.)
18. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978- 80-7331-089-9.)
19. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978- 80-7331-089-9.)
20. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978- 80-7331-089-9.)
21. (MACHKOVÁ, Eva. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2007. ISBN 978-8 0-7331-089-9.)
22. (MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ. Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik. Praha: Portál (vydavatelství), 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.)

Knižní zdroje

23. BLÁHOVÁ, Krista. Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996. ISBN 80-7068-070-9.
24. MACHKOVÁ, Eva. Dramatika, hra a tvořivost. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.
25. MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ. Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik. Praha: Portál (vydavatelství), 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.
26. PAVLOVSKÁ, Marie. Dramatická výchova. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. Literatura.
27. SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. Metodydramatické výchovy v mateřské škole. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.
28. VALENTA, Josef. Metody a techniky dramatické výchovy. Praha: Grada Publishing, 2008. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1865-1.

Internetové zdroje

29. ČÁPOVÁ, Tereza. Uplatnění strukturovaného dramatu při práci se třídou základní školy [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/gw1gu5/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Martin Dominik Polínek.
30. DAŇKOVÁ, Denisa. Význam dramatické výchovy na základních školách [online]. Brno, 2015. Dostupné z: <https://pedagogika-brno.cz/wp-content/uploads/2015/03/V%C3%BDznam-DV-na-Z%C5%A0-kone%C4%8Dn%C3%A1-verze.pdf>. Ročníková práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd pedagogika. Vedoucí práce Mgr. Ingrid Čejková.

31. DUŠÁNKOVÁ, Soňa. Hudební výchova v mezipředmětových vztazích na prvním stupni základních škol [online]. Liberec, 2018. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/37422/DP_Dusankova.pdf?s
equenc e=1. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Přírodovědně –
humanitní a pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mga. Jana
Konvalinková, Ph.d.
32. FREYTAG, Gustav. Technika dramatu. Praha: Ústav pro učební pomůcky.
Dostupné z:
[https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/DVQ024K/um/Gustav_Freytag_](https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/DVQ024K/um/Gustav_Freytag_-_Technika_dramatu.pdf)
_Technika_dramatu.pdf
33. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál
(vydavatelství), 2005. ISBN 80-7367-040-2.
34. HOLEMÁ, Irena. Možnosti uplatnění dramatické výchovy ve Školním
vzdělávacím programu základní školy [online]. Dostupné z:
<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/41708>. Disertační práce.
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra primární
pedagogiky. Školitel: prof. PhDr. Vladimíra Spilková, CSc.
35. https://capv.cz/wp-content/uploads/2020/06/2._brucknerova.pdf
36. [https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/270011/auto_preview.pdf/FILE/Hodnocen
i-ve-skolni-telesne-vychove-a-postoje-zaku-k-pohybove-
aktivite_Ukazka.pdf](https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/270011/auto_preview.pdf/FILE/Hodnoceni-ve-skolni-telesne-vychove-a-postoje-zaku-k-pohybove-aktivite_Ukazka.pdf)
37. <http://centrumhladina.cz/deti-knihy-pohledem-psychologa/>
38. [https://psychologie-pedagogika.studentske.cz/2008/06/estetick-vchova-jej-cle-
zamen-zvltnosti.html](https://psychologie-pedagogika.studentske.cz/2008/06/estetick-vchova-jej-cle-zamen-zvltnosti.html)
39. <https://capv.cz/wp-content/uploads/2020/05/Pavelkova-Skaloudova.pdf>
40. <https://capv.cz/postoje-zaku-k-predmetum-jako-projev-motivovanosti/>

41. <https://www.gymstr.cz/data/dokumenty/1965-svp-vytvarna-vychova-prima-kvarta.pdf>
42. https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/37422/DP_Dusankova.pdf?sequence=1
43. <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/14401/KULTURA-A-LITERARNI-VYCHOVA-JAKO-BAZE-PRO-ROZVIJENI-KOMUNIKACNICH-KOMPETENCI-ZAKU.html>
44. <https://www.yumpu.com/xx/document/read/42464160/didaktika-cteni-a-primarni-literarni-vychovy-eamos>
45. https://is.muni.cz/th/mc3e4/Berger_Erik.pdf
46. https://www.cirqueon.cz/wp-content/uploads/cq-prirucka-2-1_235x165_web.pdf
47. <https://pedagogika-brno.cz/wp-content/uploads/2015/03/V%C3%BDznam-DV-na-Z%C5%A0-kone%C4%8Dn%C3%A1-verze.pdf>
48. https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/22201/DPTX_2009_2_11410_OSZD001_79550_0_83590.pdf?sequence=1&isAllowed=y
49. https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/123456789/2727/Bakalarska_prace_-_Jana_Urbanova.pdf?sequence=1&isAllowed=y
50. HLINOVSKÁ, Krista. studijní materiál: Osobnost edukátora - typologie učitele. Dostupné z: https://is.vszdrav.cz/el/vsz/zima2020/PAECP10958/um/OSOBNOST_T_EDUKATORA TYPOLOGIE_UCITELE_HLI_PDF.pdf
51. JOHNOVÁ, Jana. Dramatická výchova na prvním stupni základní školy v kontextu kurikulární reformy [online]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/45343>. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Školitel: PaedDr. Soňa Košťátková, Ph.D.

52. KOČOVÁ, Martina. Postavení dramatické výchovy v současném vzdělávání [online]. Praha, 2014. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/71423/DPTX_2012_1_11_410_0_290340_0_132948.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Marušák.
53. MÜLLEROVÁ, Lenka, Bc. Setkávání s dramatickou výchovou a divadlem na prvním stupni vybrané základní školy v Plzni [online]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/handle/11025/44679>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky. Vedoucí práce: Mga. Eva Gažáková, Ph.D.
54. OPRAVILOVÁ, Dagmar. Vnímání předmětu dramatická výchova žákovskou a učitelskou veřejností [online]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/15396>. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce: Mgr. Radmila Svobodová.
55. Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 25.01.2022]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/176>
56. RÝGLOVÁ, Věra. Uplatnění dramatické výchovy na základních školách a ve školních družinách v regionu střední Čechy [online]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/49792/BPTX_2010_2_0_258189_0_89280.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra školní a sociální pedagogiky. Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková

57. SLÁDOVÁ, Jana. 2011 [online]. Kultura a literární výchova jako báze pro rozvíjení komunikačních kompetencí žáků. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/14401/KULTURA-A-LITERARNI-VYCHOVA-JAKO-BAZE-PRO-ROZVIJENI-KOMUNIKACNICH-KOMPETENCI-ZAKU.html>
58. URBÁNKOVÁ, Jana. Rozdíly ve využití dramatické výchovy v základních školách a volnočasových centrech [online]. České Budějovice, 2011. Dostupné z: https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/123456789/2727/Bakalarska_prace_-_Jana_Urbankova.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta – katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Pokorný.
59. Základní umělecké školy, Národní pedagogický institut České republiky (dřív Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 25.01.2022]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/zus>
60. ZDRÁHALOVÁ, Lucie. Myšlení učitelů základních škol o dramatické výchově [online]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/61734/BPTX_2011_2_112_10_0_312624_0_122660.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta, katedra pedagogiky. Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Valetnta, CSc.